वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

आ.व. २०७८/०७९

नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
सिंहदरवार काठमाण्डौ

खण्ड – १ : सामान्य विवरण

१.१ पृष्ठभूमि

वन तथा वातावरण मन्त्रालयका प्रमुख जिम्मेवारीमा वन, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनका क्षेत्रहरु समावेश छन् । वन अन्तर्गत मूलतः वन, वन्यजन्तु, वनस्पति, जैविक विविधता र जलाधारहरुको दिगो, समावेशी र सहभागितामूलक व्यवस्थापन र तिनबाट प्राप्त वस्तु र सेवाको न्यायोचित उपयोग गर्ने विषय पर्दछन् । वतावरण कार्यक्षेत्र तर्फ तीनै तहका सरकार, समुदाय र निजीक्षेत्रको सहयोग र सहकार्यमा खासगरी प्रदूषण नियन्त्रण, फोहोरमैला व्यवस्थापन, हरियाली प्रवर्धन, वातावरणीय मापदण्डको निर्धारण र वातावरणीय प्रभावको नियमन रहेका छन् । जलवायु परिवर्तन तर्फ मानव समाज र प्राकृतिक वातावरणमा जलवायु परिवर्तनले पारेका वा पार्न सक्ने प्रभावहरुबाट बच्न अनुकूलनका उपयाहरुको खोजी र विस्तार गर्नु, त्यसका निम्ति अन्तराष्ट्रिय वित्त, प्रविधि र ज्ञानमा पहुँच बढाउनु, जलवायु परिवर्तनको न्युनीकरण हुने गरी स्रोतको व्यवस्थापन गर्नु र हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जनको नियमित मापन गर्नु जस्ता क्रियाकलापहरु रहेका छन् । यी तीनवटै कार्यक्षेत्रमा लैंगिक तथा सामाजिक समावेशीकरण, अध्ययन-अनुसन्धान, क्षमता विकास र शासकीय सुधार प्रमुख अन्तरसम्बन्धित पक्षहरु हुन् । वन तथा वातावरण मन्त्रालयको आ.व. २०७८/०७९ का २१ वटा पहिलो प्राथमिकता प्राप्त र ४ वटा दोस्रो प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रम वा परियोजनाहरु यिनै प्रमुख जिम्मेवारीहरुको वहन र तिनबाट प्राप्त उपलब्धिको सेरोफेरोमा केन्द्रित छन् ।

सन् २०१५ को वन स्रोत सर्वेक्षण अनुसार नेपालको कूल भूभागको ४० प्रतिशत वन र ४.७४ प्रतिशत झाडी बुट्यान गरी वनले ढाकेको क्षेत्रफल कुल भू-भागको ४४.७४ प्रतिशत रहेको छ । यस मध्ये १८ प्रतिशत वनक्षेत्र राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र र मध्यवर्ति क्षेत्र अर्थात् समग्रमा संरक्षित क्षेत्रमा पर्दछ । नेपालको कुल क्षेत्रफलको २३.३९ प्रतिशत भूभाग संरक्षित क्षेत्रले ओगटेको छ । नेपालको वनलाई व्यवस्थापनका दृष्टिले निजी वन, राष्ट्रिय वन र संरक्षित क्षेत्रमा पर्ने वनका रुपमा वर्गीकरण गरिएको छ । राष्ट्रिय वनलाई सरकारद्वारा व्यवस्थित वन, सामुदायिक वन, साझेदारी वन, धार्मिक वन, कबुलियती वन र वन संरक्षण क्षेत्र (साविकको संरक्षित वन) को रुपमा व्यवस्थापन हुँदै आएको छ । हाल सम्ममा सामुदायिक वन तर्फ २३,६८२ उपभोक्ता समूह र २४,९०,१९४ हेक्टर वनक्षेत्र, साझेदारी वन तर्फ ३१ समूह र ७५,६१४ हेक्टर वनक्षेत्र, कबुलियती वन तर्फ ६,९७६ समूह वा संस्था र ४५,८४१.७४ हेक्टर वनक्षेत्र, (७,७३१ गरिबमुखी कबुलियती वन तर्फ ४४,३९८.७४ हेक्टर वन क्षेत्र, २४५ व्यवसायिक कबुलियती वन तर्फ १,४४३ हेक्टर वनक्षेत्र), धार्मिक वन तर्फ १८६ धार्मिक संस्थालाई २८९६.५७ हेक्टर वन क्षेत्र तथा १० संरक्षित वनको १,९२,०२७ हेक्टर वनक्षेत्र उपलब्ध गराइएको छ । जस मध्ये १,०३७ मध्यवर्ती सामुदायिक वनको

२,११,२१३.०२,७५ वटा मध्यवर्ती कबुलियती ३००.०१ हेक्टर ६ वटा मध्यवर्ती धार्मिक वनको ८५.३२ हेक्टर क्षेत्रफल रहेको छ ।

सामुदायिक वन, साझेदारी वन लगायत समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापनको रूपमा नेपालको कुल वन क्षेत्रको झण्डै ४० प्रतिशत वन क्षेत्र स्थानीय समुदायबाट संरक्षण तथा व्यवस्थापन हुँदै आएको छ । यी व्यवस्थापन पद्दतिहरुको मूल लक्ष्य जनसहभागिताद्वारा वनको दिगो व्यवस्थापन गरी वनबाट प्राप्त हुने वन पैदावार वा बस्तु र सेवाको उत्पादन तथा उत्पादकत्व बढाउनु, ती बस्तु वा सेवाको प्रशोधनबाट मूल्यअभिवृद्धि गर्नु र त्यसबाट वन व्यवस्थापनमा संलग्न समुदायको समृद्धि र अर्थतन्त्रमा समेत योगदान पुर्याउने रहेको छ। यसरी वनको व्यवस्थापन र उपयोग गर्दा जैविक विविधताको संरक्षण, निर्णय प्रक्रियामा महिला सहित स्थानीय समुदायको सहभागिता र लाभको न्यायोचित बाँडफाँडको सुनिश्चितताका लागि समेत एकीकृत प्रयास हुने गरेको छ ।

१.२ मन्त्रालयको दूरदृष्टि, लक्ष्य तथा उद्धेश्य

१.२.१ सोच

सफा, स्वच्छ तथा हरित वातावरण, जलवायु समानुकूलित समाज र वन क्षेत्रको व्यवस्थित दिगो व्यवस्थापनबाट नेपालको आर्थिक, सामाजिक र सांस्कृतिक समृद्धि र सुखमा योगदान ।

१.२.२ लक्ष्य

वन तथा वातावरण मन्त्रालयको लक्ष्य निम्नाननुसार छन् ।

- वन, जैविक विविधता र जलाधार क्षेत्रको दिगो र सहभागितात्मक व्यवस्थापनवाट वातावरणीय सन्तुलन र दियो विकास कायम राख्दै वनजन्य उद्यम तथा पर्यापर्यटनको विकास एवम् वन्यजन्य वस्तु तथा सेवाको उत्पादन, मूल्य अभिवृद्धि एवम् न्यायोचित वितरण मार्फत अर्थतन्त्रमा योगदान वृद्धि गर्ने।
- वातावरणीय क्षेत्रमा प्रदूषण नियन्त्रण, फोहोरमैला व्यवस्थापन र हरियाली प्रवर्द्धन गरी नागरिकको स्वच्छ र स्वस्थ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकारको सुनिश्चित गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तन क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तान अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि तथा प्रतिकूल प्रभावको न्यूनीकरणवाट दिगो समाज निर्माणमा योगदान गर्ने ।

१.२.३ उद्देश्य

वन तथा वातावरण मन्त्रालयको नीतिगत उद्देश्य निम्नानुसार छन ।

राष्ट्रिय वन नीति २०७५

- वन क्षेत्रको उत्पादकत्व, उत्पादन र वातावरणीय सेवामा अभवृद्धि गर्ने।
- वन पैदावरमा आत्मनिर्भर भई मूल्य अभिवृद्धि सहित निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने।
- संरक्षित क्षेत्र सिमसार क्षेत्र तथा वन व्यवस्थापन पद्धतिहरुबाट पर्यटन प्रवर्द्धनमा उल्लेख्य योगदान पुर्याउने।
- वन, वनस्पति, वन्यजन्तु तथा जैविक विविधताको संरक्षण पुनर्स्थापना र दिगो उपयोग गर्ने ।
- वन क्षेत्रको संरक्षण र सो को बहुआयमिक उपयोग गर्ने।

- फलफूल लगायतका कृषि वनको विकास र संरक्षण गरी वन क्षेत्रलाई आर्थिक उपार्जनको माध्यमको रुपमा विकास गर्ने।
- हालको वन क्षेत्रलाई घट्न नदिई विभिन्न प्रकारबाट क्षति भएका वनको पुनर्स्थापना गर्ने।
- जलाधार क्षेत्रहरुको एकिकृत व्यवस्थापनबाट जल र भूमिको संरक्षण गर्ने।
- कार्बन उत्सर्जन न्युनीकरण गर्ने नेपालको समग्र लक्ष्यमा वन क्षेत्रबाट योगदान पुर्याउने ।
- वन क्षेत्रको शासकीय सुधार गर्दै प्राप्त लाभको न्यायोचित वितरण गर्ने।
- वन क्षेत्रको अध्ययन अनुसन्धान शैक्षिक गुणस्तर तथा क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।

राष्ट्रिय वातावरण नीति २०७६

- जल, वायु, माटो, ध्वनि, विधुत-चुम्बकीय तरङ्ग रासायनिक र रेडियोधर्मी लगायत सबै प्रकारका प्रदुषणको रोकथाम नियन्त्रण र न्यूनीकरण गर्ने।
- घरेलु औद्योगिक तथा सेवा क्षेत्र लगायत सबै स्रोतबाट सिर्जित फोहोरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने।
- शहरी तथा नगर क्षेत्रमा उद्यान विकास तथा हरियाली विस्तार गर्ने।
- विकासका सबै आयामहरुमा वातावरणीय चासोलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने।
- प्रदुषण पीडितलाई वातावरणीय न्यायको सुनिश्चतता गर्ने।
- वातावरण संरक्षण तथा प्राकृतिक स्रोतको दिगो व्यवस्थापनमा जनसहभागिता जुटाउने।
- वर्तमान तथा भावी पुस्ताविचमा न्यायोचित हुने गरी प्राकृतिक तथा मानव निर्मित स्रोतहरुको उपयोग गर्ने ।
- वातावरण संरक्षण र व्यवस्थापनका लागि शोध अनुसन्धान र क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।
- जमीनको प्रयोग भू-उपयोग योजना वमोजिम गर्ने।
- संभव भएसम्म उपलब्ध स्रोत साधनको पुनःप्रयोग र पुनःप्रशोधन गर्ने।

राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति २०७६

- सङ्कटासन्न र जोखिमपूर्ण अवस्थामा रहेका व्यक्ति, परिवार, समूह र समुदायको जलवायु परिवर्तन अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल प्रभावको जोखिममा रहेका पारिस्थितीकीय प्रणालीहरुको उत्थानशीलता विकास गर्ने।
- न्यून कार्बन उत्सर्जन विकासको अवधारणा अवलम्बन गर्दै हरित अर्थतन्त्रको प्रवर्द्धन गर्ने।
- जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण र अनुकूलनका लागि राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय वित्तिय स्रोतहरुको न्यायोचित

परिचालन गर्ने ।

- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अनुसन्धान, प्रविधि विकास र सूचना सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउने ।
- राज्यका सबै तह र विषयगत क्षेत्रका नीति, रणनीति, योजना तथा कार्यक्रमहरूमा जलवायु परिवर्तनका विषयहरुलाई एकीकृत गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरण तथा अनुकूलन कार्यक्रमहरुमा लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने।

१.३ प्रमुख नीति तथा कानुनहरु

१.३.१ नीति तथा रणनीतिहरु

- राष्ट्रिय वन नीति, २०७५
- राष्ट्रिय वातावरण नीति २०७६
- राष्ट्रिय जलवायु परिवर्तन नीति २०७६
- राष्ट्रिय सिमसार नीति, २०६९
- जडिबुटी एवं गैह्रकाष्ठ वन पैदावार विकास नीति, २०६१
- वन क्षेत्रको रणनीति, २०७२
- वन अनुसन्धान रणनीति, २०७३
- वन क्षेत्रको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन रणनीति २०७३
- नेपालको जैविक विविधता रणनीति तथा कार्ययोजना, (२०१४-२०२०)
- चुरे तराई मधेश संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरुयोजना २०७४
- पन्ध्रौं योजना (आ.व २०७६/०७७-२०८०/०८१)
- राष्ट्रिय रेडप्लस रणनीति, २०७५

१.३.२ ऐन तथा नियमहरु

- वन ऐन, २०७६
- वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६
- राष्ट्रिय निकुन्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९
- नेपाल प्रकृति संरक्षण कोष ऐन, २०३९
- भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९

- बिरुवा संरक्षण ऐन, २०६४
- संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तराष्ट्रिय व्यापारलाई नियमन तथा नियन्त्रण गर्ने ऐन, २०७३
- शिवपुरी-नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली २०७६
- वन नियमावली, २०५१
- राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण नियमावली (पाँचौ संशोधन) २०७६
- नेपाल प्रकृति संरक्षण कोष नियमावली, २०४१
- वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४
- बिरुवा संरक्षण नियमावली, २०६६
- भू तथा जलाधार संरक्षण नियमावली, २०४२
- मध्यवर्ती क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५२
- संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०५३
- संरक्षण क्षेत्र सरकारी व्यवस्थापन नियमावली, २०५७
- नेपाल वन सेवा (गठन, समूह तथा श्रेणी विभाजन र नियुक्ति) नियमहरु, २०५१
- नेपाल वन निगम लिमिटेड नियमावली
- संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तराष्ट्रिय व्यापार नियन्त्रण नियमावली २०७६

१.४ संगठनात्मक स्वरुप तथा व्यवस्था

परिवर्तित व्यवस्थालाई अंगिकार गर्दै वन तथा वातावरण मन्त्रालयले पनि आफ्नो सांगठनिक संरचनामा परिवर्तन गरेको छ । हाल संघमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय रहेको छ भने ७ वटा प्रदेशहरुमा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयहरु गठन भई उक्त मन्त्रालय अन्तरगत रहने गरी सात ७ वटा प्रदेश वन निर्देशनालयहरु, ८४ वटा डिभिजन वन कार्यालयहरु,१४ वटा भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरु तथा ७ वटा वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र गठन गरी संचालनमा रहेको छ ।

वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा माननीय मन्त्रीको नेतृत्वमा प्रशासकीय प्रमुखका रुपमा सचिव, ६ वटा महाशाखा र त्यस मातहतमा शाखाहरु रहेका छन् । प्रत्येक महाशाखाका प्रमुखका रुपमा सह सचिव रहने व्यवस्था छ । मन्त्रालय अन्तर्गत सहसचिवले नेतृत्व गर्ने २ वटा केन्द्र (रेड कार्यान्वयन केन्द्र र वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र) सहित मन्त्रालय अन्तर्गत चारवटा विभाग (वन तथा भू-संरक्षण, राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण, बनस्पति र वातावरण) रहेका छन् । राष्ट्रिय गौरवको आयोजनाको रुपमा अन्तरगत राष्ट्रपति चूरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति रहेको छ । यसका अतिरिक्त मन्त्रालय मातहत जडिवुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी

लिमिटेड, राष्ट्रिय ताल संरक्षण विकास समिति, नेपाल वन निगम र वन पैदावार विकास समिति रहेका छन। वन, वातावरण तथा जैविक विविधता संरक्षण र व्यवस्थापनका वार्षिक कार्यक्रम तथा बजेट मध्ये केही कार्यक्रम यस मन्त्रालयले अन्तर्गतका निकायहरुबाट सिधै र केही सम्बन्धित प्रदेश मन्त्रालय र स्थानीय तहहरुलाई सशर्तः रुपमा उपलब्ध गराई सबै निकायहरुको समन्वय र सहकार्यमा विकास तथा संरक्षणका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा लगिएको छ।

१.५ वन तथा वातावरण मन्त्रालयको कार्य क्षेत्र

नेपाल सरकार (कार्य विभाजन) नियमावली, २०७४ अनुसार वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट सम्पादन गरिने कार्यहरु निम्नानुसार रहेको छः

१. राष्ट्रिय वन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन ।
२. राष्ट्रिय वनको सर्वेक्षण, वर्गीकरण, नाप नक्सा र सीमाङ्कन ।
३. निजी वन, सार्वजनिक वन, सरकारी वन, धार्मिक वन, सामुदायिक वन, साझेदारी वन, कबुलियती वन, चक्ला वन सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड ।
४. वन्यजन्तु र चराचुरुङ्गी सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड ।
५. राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष तथा सिकार आरक्ष र सीमसार क्षेत्र सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, योजना तथा कार्यान्वयन ।
६. हात्तीसार ।
७. प्राणी उद्यान (चिडियाखाना) सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड ।
८. मध्वर्ती क्षेत्र तथा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति र मापदण्ड ।
९. जैविक विविधता, प्राकितक वातावरण संरक्षण, सदुपयोग र स्रोतको व्यवस्थापन ।
१०. वन्यजन्तु, जैविक विविधता र वन पैदावार ओसारपसार एवं अपराध नियन्त्रण सम्वन्धी नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यान्वयन र नियमन ।
११. वन क्षेत्र अतिक्रमण र वन क्षेत्रको भू-उपयोगको परिवर्तन ।
१२. वनस्पति उद्यान र वनस्पति पहिचान तथा अभिलेखीकरण सम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड ।
१३. हर्बेरियम व्यवस्थापन ।
१४. वनस्पतिहरुको रासयनिक गुणहरुको परीक्षण, प्रयोगशाला, प्रत्यायन, प्रमाणीकरण र गुणस्तर ।
१५. आनुवांशिक स्रोत, दुर्लभ तथा लोपोन्मुख प्रजाति र आयातित प्रजाति ।
१६. वातावरण, जलवायु परिवर्तन, जलवायु परिवर्तन अनुकूलन, न्यूनीकरणसम्बन्धी नीति, कानून र मापदण्ड ।
१७. कार्बन सेवा र कार्बन सञ्चिति ।

१८. अन्तर प्रादेशिक जङ्गल, हिमाल, वन, संरक्षण क्षेत्र, जैविक विविधता तथा भू-जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, सम्बर्द्धन र व्यवस्थापन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन ।
१९. अन्तरदेशीय वन तथा वन्यजन्तु सम्बन्धी विषय ।
२०. वन, वनस्पति, वातावरण तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान ।
२१. प्राकृतिक नदी नाला, ताल तलैया, पोखरी, सीमसार एवं जलाधार क्षेत्रको वातावरणीय संरक्षण एवं स्वच्छता कायम सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन ।
२२. वायु र वायुमण्डलको गुणस्तर, मापदण्ड, अनुगमन र लेखाजोखा ।
२३. हरित अर्थतन्त्र सम्बन्धी नीति र मापदण्ड ।
२४. विकिरण, जल, ठोस, तापीय, नाभकीय, विद्युतीय, चुम्बकीय, रसायन, ध्वनि लगायतका प्रदूषण नियन्त्रण।
२५. हरितगृह ग्यासको मापदण्ड र नियमन ।
२६. राष्ट्रियस्तरमा वातावरणीय सूचना प्रणाली ।
२७. वातावरणीय प्रभाव अध्ययन सम्बन्धी नीति, कानून, मापदण्ड र नियमन ।
२८. राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण विकास समिति, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष ।
२९. सशस्त्र वन रक्षक ।
३०. मन्त्रालय सम्बन्धी राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्थासँग सन्धि, सम्झौता, अभिसन्धि, सम्पर्क र समन्वय।
३१. मन्त्रालय सम्बन्धी सार्वजिनक संस्थान, प्राधिकरण, समिति, प्रतिष्ठान, कम्पनी आदिको सञ्चालन र नियमन।
३२. नेपाल वन सेवाको सञ्चालन ।

१.६ मन्त्रालय अन्तर्गतका महाशाखाहरुवाट सम्पादित हुने मुख्य मुख्य कार्यहरु

१.६.१ योजना अनुगमन तथा समन्वय महाशाखा

- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित आवधिक योजना, नीति कार्यक्रम, वार्षिक वजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्ने, गराउने ।
- कार्यक्रम तथा बजेटका सम्बन्धमा राष्ट्रिय योजना आयोग, अर्थ मन्त्रालय, सम्बन्धित आयोजना तथा अन्य निकायहरुसंग समन्वय गर्ने गराउने ।
- स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रममा संशोधन गर्नु पर्ने अवस्थामा सो स्वीकृत गराई सम्बन्धित निकायमा पठाउने ।

- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित नीतिहरुको निर्माण, परिमार्जन वा संशोधनहरुको मस्यौदा तयार गर्ने, गराउने।
- अन्य मन्त्रालय तथा निकायहरुबाट सुझाबका लागि पठाइएका कानून, नीति, रणनीति तथा अन्य दस्तावेजहरुको लागि सुझाब तयार गरी पठाउने ।
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित रणनीति, निर्देशिका, मार्गदर्शन तथा कार्यविधिहरुको निर्माण, संशोधन, परिमार्जन सम्वन्धी कार्य गरी स्वीकृत गराउने ।
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित ऐन, नियमावलीहरुको निर्माण, परिमार्जन वा संशोधनहरुको मस्यौदा तयार गर्ने।
- वन, वातावरण तथा जलवायू क्षेत्रका तथ्य तथ्यांक तथा सूचनाहरुको संकलन, प्रशोधन, विश्लेषण र आवश्यकता अनुसार प्रकाशन गर्ने, गराउने ।
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित वैदेशिक सहायताको लागि प्रस्तावहरु संकलन, परिमार्जन तथा मस्यौदा तयार गरी अर्थ मन्त्रालय र सम्बन्धित दातृ निकायमा पेश गरी आवश्यकता अनुसार सम्पर्क र समन्वय गर्ने ।
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित बैदेशिक सहयोगमा सञ्चालित आयोजनाहरुको कार्यक्रम, बजेट तयार गरी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक समन्वय गर्ने गराउने ।
- मन्त्रालय मातहतका संस्थान, समिति, कोषहरुको सम्पर्क विन्दु भई कार्य गर्ने ।
- मन्त्रालयको लैंगिक सम्पर्क विन्दुको रुपमा संयोजन गर्ने ।
- विकास सझेदारहरुसंग आवश्यकता अनुसार वैठक गर्ने र परियोजनाहरुको प्रगति अध्यावधिक गर्ने गराउने ।
- दातृ निकायको सहयोगमा मन्त्रालयसंग सम्बन्धित चालु तथा संम्भावित परियोजनाहरुको विवरण अद्यावधिक गर्ने, गराउने ।
- मन्त्रालय र अन्तर्गतका विभागहरु, केन्द्र, समिति, संस्थान, कोष, कम्पनि तथा परियोजनाहरुको कार्यक्रमको अनुगमन गरी पृष्ठपोषणको समेत व्यवस्था मिलाउने ।
- मन्त्रालय र अन्तर्गतका विभागहरु, केन्द्र, समिति, संस्थान, कोष, कम्पनि तथा परियोजनाहरुबाट प्राप्त आवधिक एवं वार्षिक प्रगति प्रतिवेदनहरू आवश्यकता अनुसार प्रधानमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद्को कार्यालय, राष्ट्रिय योजना आयोग लगायत तोकिएका निकायहरुमा म्यादभित्र पेश गर्ने ।
- मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रगति समीक्षा र आवश्यकता अनुसार मन्त्रालय स्तरीय विकास समस्या समाधान वैठक गर्ने गराउने ।
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले सञ्चालनका लागि प्रदेश एवं स्थानीय तहहरुसँग सम्पर्क र समन्वयको व्यवस्था मिलाउने ।

- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित विषयको अध्ययन, अनुसन्धान तथा क्षमता विकास कार्यमा विश्वविद्यालय, अनुसन्धान केन्द्र तथा शैक्षिक संस्थाहरुसंग समन्वय गर्ने गराउने ।
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित विषयहरुमा क्षेत्रीय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्थाहरुसंग समझदारी, समन्वय तथा सहकार्यको व्यवस्था मिलाउने ।
- आवश्यकता अनुसार परराष्ट्र मन्त्रालय, गृह मन्त्रालय र अर्थ मन्त्रालयहरुसंग समन्वय गरी दातृ निकाय, कुटनैतिक नियोग तथा विदेशी पाहुँनाहरुको मन्त्रालयसंगको भेटघाट तथा वैठकको व्यवस्था मिलाउने ।
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

१.६.२ जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन महाशाखा

- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरु तर्जुमा गर्न आवश्यक सहजीकरण गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने ।
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी वार्षिक वस्तुस्थिति प्रतिवेदन तयारी र प्रकाशन गर्ने गराउने ।
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय सन्धि सम्झौताहरुको सम्पर्क विन्दु भई काम गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धमा विभिन्न निकायहरु एवं संघसंस्थाहरुबाट भए गरेका तथा हुने कार्यहरुको संयोजन एंव सहजीकरण गर्ने गराउने ।
- जलवायु परिवर्तन परिषद्को बैठक आयोजनामा सहजीकरण गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा न्यूनीकरण सम्बन्धी कार्यक्रमहरु तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी वार्ताको लागि आवश्यक राष्ट्रिय कार्यपत्रहरु तयार गर्ने गराउने ।
- हरितगृह ग्याँसहरुको आधार तह (Reference Level) तयार गर्ने, अनुगमन गर्ने र आवधिक प्रतिवेदनहरु तयार गरी पेश गर्ने ।
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी कार्यक्रमहरुको लागि प्राविधिक एंव आर्थिक सहयोग जुटाउन प्रस्तावहरु तयार गर्ने, गराउने ।
- जलवायु परिवर्तन सम्बन्धमा गोष्ठी, कार्यशाला तथा तालिमको आयोजना गर्ने गराउने ।
- जलवायु परिवर्तनबाट हुन सक्ने प्रभावलाई न्यून गर्न, गराउन अन्य कार्यहरु गर्ने, गराउने ।
- स्वच्छ विकास संयन्त्रको Designated National Authority (DNA) भई कार्य गर्ने ।
- हरितगृह ग्याँसको उत्सर्जन बढी गर्ने क्षेत्रको पहिचान गरी स्वच्छ ऊर्जा एवं हरित उत्पादकत्व सम्बन्धी प्रबर्द्धनात्मक कार्य गर्ने गराउने ।
- रेड कार्यान्वयन केन्द्रलाई प्राबिधिक सहयोग उपलब्ध गराउने ।

- अन्तरराष्ट्रिय प्रतिवद्धता अनुरुपको हरित गृह ग्याँस उत्सर्जन लगायतका राष्ट्रिय प्रतिबेदनहरु तयारी गरी पेश गर्ने ।
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

१.६.३ वन तथा जलाधार महाशाखा

- राष्ट्रिय वन तथा जलाधार सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रमहरु तर्जुमामा आवश्यक सहजीकरण गर्ने, गराउने ।
- सरकारी वन क्षेत्रको सर्वेक्षण, नाप नक्सा र सीमा निर्धारणमा समन्वय गर्ने गराउने ।
- सरकारी, सार्वजनिक, निजी क्षेत्र, कृषि वन, सहरी क्षेत्रमा वृक्षारोपण तथा वन विकासको आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
- राष्ट्रिय वन क्षेत्र, सरकारी घर जग्गा हस्तान्तरण, जग्गा सट्टाभर्ना, मुआब्जा, वन उपयोग तथा अन्य प्रयोजनलाई वन क्षेत्र उपलब्ध गराउने सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने ।
- अन्य प्रयोजनका लागि उपलब्ध गराईएको वन क्षेत्रको अभिलेख राख्ने, नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गरी, गराई पृष्ठपोषण गर्ने ।
- वृहत जलाधार, जलाधार, उप जलाधार तथा सुक्ष्म जलाधारहरुको अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने।
- मरुभूमीकरण तथा भूमीको क्षयीकरणलाई सम्बोधन हुने कार्यक्रमहरुको लागि प्राविधिक एंव आर्थिक सहयोग जुटाउन प्रस्तावहरुको मस्यौदा तयार गर्ने ।
- सिमसार तथा ताल तलैया क्षेत्रहरुको संरक्षण, व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने गराउने ।
- नदी प्रणालीमा आधारित वृहत जलाधार संरक्षण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनका लागि नीतिगत सहजीकरण गर्नु गराउनुको साथै भू-संरक्षण तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी आयोजनाहरुको कार्यक्रम गर्न समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने ।
- बाढी-पहिरो जस्ता प्राकृतिक प्रकोप न्यूनीकरण सम्बन्धी आवश्यक रणनीतिक योजनाहरुको अवधारणा बनाई प्रदेश तहसँग समेत आवश्यक सहकार्य र समन्वयको वातावरण सिर्जना गर्ने ।
- विपद् जोखिम न्यूनीकरणका लागि आवश्यकता अनुसार अन्य निकायहरुसंग समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने ।
- राष्ट्रपति चुरे तराई मधेश संरक्षण कार्यक्रम कार्यान्वयनमा समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने।
- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा जलाधार सूचना प्रणालीको विकास गर्ने, गराउने ।

- मरुभूमीकरण, भूमीको क्षयीकरण तथा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय कार्यक्रमहरुको सम्पर्क विन्दु भई कार्य गर्ने ।
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

१.६.४ वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा

- वातावरण तथा जैविक विविधता सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमामा आवश्यक सहजीकरण गर्ने, गराउने ।
- वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन प्रतिवेदन अध्ययन, स्वीकृति एवं सम्बन्धित कार्य गर्ने, वातवरणीय अनुगमन तथा परीक्षणका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने, गराउने ।
- प्रदूषण नियन्त्रण गर्नका लागि आवश्यक मापदण्ड निर्माण, कार्यान्वयन तथा अनुगमन लगायतका कार्यहरु गर्ने ।
- प्राकृतिक स्रोतमा पर्ने वातावरणीय असरहरुको मूल्याङ्कन गर्ने, गराउने र सो सम्बन्धी प्राविधिक राय उपलब्ध गराउने ।
- वातावरणीय मापदण्ड विकासका लागि अन्य मुलुकहरुमा अवलम्बन भइरहेका मापदण्डहरुलाई देश भित्र लागू गर्नका लागि अनुसन्धान गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।
- उद्योगहरुलाई सोझै वा स्थानीय निकायहरु मार्फत प्रदूषण नियन्त्रण प्रमाणपत्र जारी गर्ने गराउने कार्यमा सहयोग पुर्याउने ।
- वनजंगल एंव वनजन्य वस्तुको संरक्षणको प्रयासमा प्रदूषण नियन्त्रण कार्यलाई प्राथमिकता दिनको लागि आवश्यक मार्गचित्र तयार गर्ने, गराउने ।
- वातावरण संरक्षण कोष विकास एवं विस्तार गर्नका लागि आवश्यक कार्य गर्ने, गराउने ।
- वातावरण संरक्षण परिषद्को बैठक आयोजना गर्ने ।
- वातावरण संरक्षण कोषबाट गरिने वार्षिक कार्यक्रम तर्जुमा सम्बन्धी कार्य गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- विकिरण तथा हानीकारक रसायनको आयात निर्यात नियमनका साथै अन्य क्षेत्रमा भएको प्रयोगबाट जनजीवनमा पर्ने र पर्न सक्ने प्रभाव बारे अध्ययन गरी आवश्यक सुरक्षा प्रणाली अवलम्बनका लागि सिफारिश गर्ने ।
- वातावरण संरक्षण तथा प्रवर्द्धन एवं व्यवस्थापनको लागि वातावरणीय सुशासन सम्बन्धी कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना सहजीकरणसंग सम्बन्धित कामको समन्वय गर्ने ।
- जैविक विविधतासँग सम्बन्धित अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धिहरुको सम्पर्क बिन्दु भई काम गर्ने ।

- जैविक विविधतासंग सम्वन्धित राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय कानून कार्यान्वयन गर्ने, गराउने ।
- जैविक विविधता सम्वन्धी क्षमता विकासका कार्य गर्ने, गराउने ।
- जैविक विविधताको अभिलेखीकरण तथा पंजीकरण सम्बन्धी विषयमा समन्वय गर्ने ।
- जैविक विविधता सम्वन्धी महासन्धि तथा अभिसन्धिहरुको राष्ट्रिय रणनीति तथा कार्ययोजना एवं राष्ट्रिय प्रतिवेदन तयारी गर्ने कार्य गर्ने, गराउने ।
- जैविक विविधता सम्वन्धी भू-परिधीय कार्यक्रम र आयोजनाहरुको समन्वय र सहकार्य गर्ने, गराउने।
- जैविक विविधता संरक्षणमा परस्थानीय प्रजातिको संरक्षणको लागि वनस्पति उद्यान र प्राणी उद्यान लगायत हात्तीसार, चिडियाखाना व्यवस्थापन सम्वन्धी समन्वय गर्ने ।
- वन जैविक प्रविधि सम्बन्धी अध्ययन, अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास सम्बन्धी काम गर्ने, गराउने ।
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

१.६.५ सहभागितामूलक वन महाशाखा

- समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन पद्धति सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमामा आवश्यक सहजीकरण गर्ने, गराउने ।
- सामुदायिक वन, साझेदारी वन, गरिबमुखी कबुलियती वन, धार्मिक वन, मध्यवर्ती क्षेत्रका वन लगायत सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन पद्धतिहरु सम्बन्धी अभिलेख राख्ने ।
- सामुदायिक वन, साझेदारी वन, गरिबमुखी कबुलियती वन, धार्मिक वन, मध्यवर्ती क्षेत्रका वन लगायत सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन पद्धतिहरु सम्बन्धी अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने।
- वन पैदावारमा आधारित उद्यम तथा उद्योगहरुको स्थापना, विकास र प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक व्यवस्था गर्ने ।
- वन प्रमाणीकरण (Forest Certification) का लागि आवश्यक समन्वय गर्ने ।
- संरक्षणमुखी, उत्पादनमुखी एवं पर्यापर्यटन प्रवर्द्धनमुखी सामुदायिक वनहरुमा दिगो व्यवस्थापनको सिद्धान्त बमोजिम व्यवस्थापन गर्न आवश्यक राष्ट्रिय नीति एवं मापदण्ड तयारी सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने, गराउने ।
- उत्पादनमुखी सामुदायिक वनहरुको दिगो व्यवस्थापनका राष्ट्रिय आधार र सूचकहरु निर्माणका लागि आवश्यक सहजीकरणका कार्यहरु गर्ने, गराउने ।
- सामुदायिक वनभित्रका वन्यजन्तुको संरक्षणका लागि आवश्यक समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कोष परिचालन बारे राष्ट्रिय नीति एवं कानून निर्माण सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने, गराउने, ।

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरुको संस्थागत दिगोपना, समावेशी प्रतिनिधित्व एवं निर्णय प्रक्रियामा सहभागिताको लागि नीतिगत कार्यहरु गर्ने गराउने ।
- सहभागितामूलक वन डढेलो नियन्त्रण एवं रोकथाम सम्वन्धी नीतिगत कार्यहरु गर्ने, गराउने ।
- वन श्रमिक, वन हेरालु, सामुदायिक वनहरुको संरक्षण, व्यवस्थापनमा आवश्यक दक्ष जनशक्तिको योग्यता तथा कार्यसूचीको मापदण्ड निर्माण सम्वन्धी कार्यहरु गर्ने, गराउने ।
- सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन पद्धतिहरुको स्थानीय, प्रदेश एवं केन्द्रीय तहसंगको अन्तरसम्बन्ध एवं समन्वय सम्बन्धी आवश्यक राष्ट्रिय कार्यविधिको निर्माण गर्ने, गराउने ।
- साझेदारी वनको समूह, स्थानीय, प्रदेश एवं केन्द्रसंगको साझेदारिता, लाभको वितरण सम्बन्धी मापदण्ड निर्माणका लागि समन्वय तथा सहजीकरण गर्ने, गराउने ।
- सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन समूहहरुको क्षमता विकास, हरित रोजगारीको अध्ययन अनुसन्धान गर्ने, गराउने ।
- उच्च मूल्यका वनजन्य जडिबुटी र गैहृकाष्ठ वन पैदावारहरुको उत्पादन, प्रवर्द्धन र बजारीकरण प्रवर्द्धन सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
- वन तथा वनजन्य उद्योगको लागि कच्चा पदार्थ उपलब्ध गराउने सम्बन्धमा मापदण्ड तयार गर्ने । साथै सो सम्बन्धी राजश्व, शुल्क, महशुल आदिको वारेमा राय प्रतिक्रिया उपलब्ध गर्ने, गराउने ।
- सहभागितामूलक वन सम्बन्धी गोष्ठीहरुको आयोजना, समन्वय, सहभागिता सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने, गराउने ।
- पर्वतीय विकाससंग सम्बन्धित कार्यक्रम, वैठक, गोष्ठी र सम्मेलनहरुको आयोजना गर्ने, र मन्त्रालयले प्रतिनिधित्व गर्नु पर्ने भए सहभागी हुने ।
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

१.६.६ प्रशासन महाशाखा

- मन्त्रालय र अन्तरगतका निकायहरुको जनशक्ति व्यवस्थापन, आर्थिक प्रशासन र आन्तरिक व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।
- मन्त्रालयको जिन्सी व्यवस्थापन र मर्मत सम्भार सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।
- भौतिक सम्पत्तिको सुरक्षा, मर्मत सम्भार आदि गर्ने, गराउने ।
- सार्वजनिक खरिद ऐन:नियमावली बमोजिम सरकारी खरिद सम्बन्धी कार्य गर्ने, खरिद भएको जिन्सी सामानको दाखिला, निरीक्षण र खर्च सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।
- लिलाम विक्री सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।
- मन्त्रालय र अन्तरगतका निकायहरूको वेरुजु फछ्र्यौट गर्ने, गराउने ।

- मन्त्रालय र अन्तरगतका निकायहरुको जनशक्ति विकास सम्बन्धी कार्यहरु गर्ने, गराउने ।
- मन्त्रालय र अन्तर्गतका निकायबाट सम्पादित कार्यका विषयमा प्राप्त उजुरी, गुनासा आदिको जाँचबुझ तथा छानविन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।
- कर्मचारीहरुको गुनासो सम्बोधन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।
- मन्त्रालयको पुस्तकालय व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।
- कर्मचारीहरुको विभागीय कारवाही तथा पुरस्कार लगायतका कार्यहरु गर्ने गराउने ।
- मन्त्रालयसंग सम्बन्धित कर्मचारीहरुको अध्ययन, असाधारण लगायतका विदाहरु सम्बन्धी कार्य गर्ने, गराउने ।
- अख्तियार दुरुपयोग अनुसन्धान आयोग, सुशासन इकाई र प्रशासन सुधार सम्बन्धी कार्यको सम्पर्क विन्दुको रुपमा काम गर्ने, गराउने ।
- वन क्षेत्रको सांगठनिक एवं प्रशासनिक प्रक्रियाको व्यवस्थापन सम्बन्धमा आवश्यक Standard Operating Procedure (SOP) बनाउने ।
- मन्त्रालयसँग सम्बन्धित वैदेशिक भ्रमणको मनोनयन सम्बन्धी कार्य गर्ने ।
- अन्य शाखा तथा महाशाखाको कार्य विवरणमा अस्पष्टता भएमा स्पष्ट पार्ने ।
- यस महाशाखालाई तोकिए बमोजिमका अन्य कार्यहरु गर्ने ।

खण्ड – २ : आर्थिक वर्ष २०७७/०७८ को प्रगति

२.१ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति विवरण

यस खण्डमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरुबाट आ.व. २०७८/०७९ मा कार्यान्वयन हुने पहिलो प्राथमिकता प्राप्त (P1) तथा दोश्रो प्राथमिकता प्राप्त (P2) कार्यक्रम/आयोजना/परियोजनाहरुको तुलनात्मक भौतिक तथा वित्तीय प्रगति विवरण क्रमशः तालिका २.१, २.२ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.१ः पहिलो प्राथमिकता प्राप्त (P1) कार्यक्रमको भौतिक तथा वित्तीय प्रगति

प्रगति प्रतिशतमा

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	बजेट शीर्षक	आ.व.०७७/०७८		आ.व.०७८/०७९	
			भौतिक	वित्तीय	भौतिक	वित्तीय
१	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	३२९०००११	९०.७७	७१.५३	८६.०	८६.३२
२	वन तथा भू-संरक्षण विभाग	३२९०१०११	८०.७२	६७.००	८०.१	६९.८४
३	डिभिजन वन कार्यालयहरु(वन सुरक्षा सैनिक समेत)	३२९०१०१२	७८.०८	६१.२७	६०.१	१९.८५
४	वनस्पति विभाग	३२९०२०११	८९.००	७३.१४	९७.२	८२.८४
५	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	३२९०३०११	८७.८५	७८.२४	८३.४	८२.५१
६	वन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण विभाग	३२९०४०११	८०.०५	६३.९३	८८.०	७१.४२
७	वातावरण विभाग	३२९०५०११	८२.९६	५३.०५	५०.९	२३.३१
८	जडिबुटी विकास कार्यक्रम	३२९०२१०१	८७.६५	७८.३५	८९.३	६८.६५
९	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	३२९०११०१	७६.०१	५३.८९	८०.१	६८.९१
१०	राष्ट्रिय निकुन्ज तथा आरक्ष आयोजना	३२९०३१०१	८६.२५	८०.६८	८५.०	७५.०३
११	रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	३२९००१०२	२३.३८	२३.३८	५२.०	७७.५३

१२	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	३२९००१०४	९३.८९	८७.९३	९०.७	८३.०३
१३	पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना	३२९००१०३	९३.६६	६६.२३	८०.५	७०.३५
१४	प्रकृतिमा आधारित पर्यटन कार्यक्रम	३२९०११०४	८४.७३	८.७३	९०.५	११.४४
१५	नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम	३२९००१०१	८४.८९	७७.१५	९२.९	८८.४९
१६	समृद्धिका लागि वन	३२९००१०५	८९.१६	५९.८२	८८.०	६०.६१
१७	स्वच्छ वातावरण कार्यक्रम	३२९००१०८	६६.१७	५८.११	५७.४	६७.९८
१८	जलवायु उत्थानशिल चुरे कार्यक्रम	३२९००१०८	७७.७१	९.१४	७५.०	१९.७४
१९	जलाधार संरक्षण तथा सीमसार व्यवस्थापन कार्यक्रम	३२९०११०२	९४.३८	८९.६८	८७.३	८७.९२
२०	जलाधारमा आधारित जलवायु उत्थानशिल जीविकोपार्जन आयोजना	३२९०११०६	-	-	९८.०	४०.१७
२१	वनस्पति अनुसन्धान संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	३२९०२१०३	९०.७४	९०.१६	९९.९	९३.११

नोट : तथ्यांक नभरिएको कार्यक्रमहरु आ.व २०७८/७९ वाट मात्र शुरु भएका कार्यक्रमहरु भएकाले आ.व. २०७७/०७८ मा प्रगति नरहेका

तालिका २.२: दोस्रो प्राथमिकता प्राप्त कार्यक्रमहरुको भौतिक तथा वित्तीय प्रगति

प्रगति प्रतिशतमा

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	बजेट शीर्षक	आ.व.०७७/०७८		आ.व.०७८/०७९	
			भौतिक	वित्तिय	भौतिक	वित्तिय
१	राष्ट्रिय निकुन्ज सुरक्षा टोली(नेपाली सेना)	३२९०३०१२	१००	९८.४०	१००	१००
२	हात्तिसारहरु	३२९०३०१३	८३.४१	८१.८०	९२	८८.३३

३	केन्द्रिय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र	३२९०६०११	७१.६५	४०.८९	१००	६९.२७
४	वन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण आयोजना	३२९०४१०१	७०.२२	५८.५९	९४	८४.९६

२.२ मन्त्रालय अन्तर्गतका समिति/संस्थान/कम्पनी/निगम/कोषको प्रगति

यस मन्त्रालय अन्तर्गतका समिति/संस्थान/कम्पनी/निगम/कोषको आ.व. ०७७/०७८ र आ.व. ०७८/०७९ को वार्षिक प्रगतिको तुलनात्मक स्थिति तालिका २.३ मा प्रस्तुत प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.३: समिति/संस्थान/कम्पनी/निगम/कोषको वार्षिक भौतिक तथा वित्तीय प्रगति

प्रगति प्रतिशतमा

सि नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	आ.व.०७७/०७८		आ.व.०७८/०७९	
		भौतिक	वित्तिय	भौतिक	वित्तिय
१	नेपाल वन निगम	-	८८.२४	-	१७.७६
२	वन पैदावार विकस समिति	३६.६	७०.३२	६९.३६	६०.९१
३	जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड	६८.०३	६३.००	३९.५	३९.५३
४	राष्ट्रिय ताल विकास समिति	४६.२१	४३.७१	९४.५०	७६.३१
५	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष	-	५३.६३	-	१००

२.३ आ.व. २०७८/७९ मा विनियोजित बजेट तथा खर्चको विवरण

आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा वन तथा वातावरण मन्त्रालयको लागि चालु तर्फ रु ७ अर्व ७२ करोड २२ लाख र पूजिंगत तर्फ रु ४ अर्व ३० करोड ५८ लाख गरी कुल जम्मा विनियोजन वजेट रु १२ अर्व २ करोड ८० लाख रहेको थियो। विनियोजित वजेटमा चालुतर्फ ८४.३८ प्रतिशत (रु ६ अर्व ५१ करोड ५७ लाख ७० हजार) र पूर्जिंगततर्फ ७३.१९ प्रतिशत (रु. ३ अर्व १५ करोड १५ लाख ८९ हजार) गरि कुल जम्मा वजेट ८०.३७ प्रतिशत (रु. ९ अर्व ६६ करोड ७३ लाख ६३ हजार) खर्च भएको छ । विनियोजन तथा खर्चको विस्तृत विवरण तालिका २.४ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २.४: आ.व. २०७८/०७९ को विनियोजित बजेट तथा खर्चको विवरण

रकम रु. हजारमा

कार्यक्रम	विनियोजन			खर्च			प्रगति प्रतिशत		
	चालू	पूजिंगत	जम्मा	चालू	पूजिंगत	जम्मा	चालू	पूजिंगत	जम्मा
वन तथा वातावरण मन्त्रालय	१९८७००	१८००	२००५००	१६९५४२	३५२१	१७३०६३	८५.३३	१९५.६२	८६.३२
नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम	४२५६००	८२००	४३३८००	३८०१३५	३७३४	३८३८६९	८९.३२	४५.५४	८८.४९
रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	१३१४००	०	१३१४००	५७२७८	४४५९८	१०१८७६	४३.५९		७७.५३
पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना	८३२००	७८०६००	८६३८००	६४७६३	५४२९३९	६०७७०३	७७.८४	६९.५५	७०.३५

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	१३२७००	१३९३७००	१५२६४००	९७२९८	११७०००६	१२६७३०४	७३.३२	८३.९५	८३.०३
सम्वृद्धिका लागि वन	६८२००	३५०००	१०३२००	३३४७७	२९०७२	६२५५०	४९.०९	८३.०६	६०.६१
स्वच्छ वातावरण कार्यक्रम	१६३००	१११०००	१२७३००	६०२१	८०५१२	८६५३३	३६.९४	७२.५३	६७.९८
जलवायु उत्थानशिल चुरे कार्यक्रम	१५१४००	३७५००	१८८९००	२१३०२	१५९८०	३७२८३	१४.०७	४२.६१	१९.७४
वन तथा भू-संरक्षण विभाग	१८७९००	३५०००	२२२९००	१३०१६४	२५५१७	१५५६८१	६९.२७	७२.९१	६९.८४
डिभिजन वन कार्यालयहरु (वन सुरक्षा सैनिक समेत)	३७८३००	१०४२००	४८२५००	३८५२९	५७२६४	९५७९३	१०.१८	५४.९६	१९.८५

राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	२४१००	६५५००	८९६००	१६७०३	४५०४०	६१७४३	६९.३१	६८.७६	६८.९१
जलाधार संरक्षण तथा सीमसार ब्यवस्थापन कार्यक्रम	२८१००	३२४२००	३५२३००	२१९५५	२८७७९१	३०९७४६	७८.१३	८८.७७	८७.९२
प्रकृतिमा आधारित पर्यटन कार्यक्रम	६४०००	१६०१००	२२४१००	१५४६७	१०१६३	२५६३०	२४.१७	६.३५	११.४४
जलाधारमा आधारित जलवायु उत्थानशिल जीविकोपार्जन आयोजना	९९०००	६८९००	१६७९००	४४६२२	२२८१७	६७४३९	४५.०७	३३.१२	४०.१७
वनस्पति विभाग	१७१६००	१२४००	१८४०००	१४३२१४	९२०४	१५२४१८	८३.४६	७४.२२	८२.८४
जडिबुटी विकास कार्यक्रम	४९८००	४८८००	९८६००	४०७५२	२६९३७	६७६८९	८१.८३	५५.२	६८.६५

वनस्पति अनुसन्धान संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	४१४००	५००००	९१४००	३९९६६	४५१३५	८५१०१	९६.५४	९०.२७	९३.११
राष्ट्रिय निकुन्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	२८८३००	१०९१००	३९७४००	२५६६७०	७१२०८	३२७८७८	८९.०३	६५.२७	८२.५१
राष्ट्रिय निकुन्ज सुरक्षा टोली (नेपाली सेना)	३८९७३००	३४५००	३९३१८००	३८९५५१६	१५१२२०	४०४६७३६	९९.९५	४३८.३२	१०२.९२
हात्तिसारहरु	१५८२००	३५१००	१९३३००	१४४१९६	२६५४४	१७०७४०	९१.१५	७५.६२	८८.३३
राष्ट्रिय निकुन्ज तथा आरक्ष आयोजना	८७५०००	७४३२००	१६१८२००	७४४८८०	४६९२०४	१२१४०८५	८५.१३	६३.१३	७५.०३
वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग	५१२००	१८००	५३०००	३६३८३	१४६८	३७८५१	७१.०६	८१.५३	७१.४२
बन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण आयोजना	६७२००	६६००	७३८००	६२६३१	७०	६२७०१	९३.२	१.०६	८४.९६

वातावरण विभाग	१२८४००	१३७९००	२६६३००	५११११७	१०९५५	६२०७२	३९.८१	७.९४	२३.३१
केन्द्रीय वन तालिम तथा प्रसार केन्द्र	४९००	७००	५६००	३१८९	६९०	३८७९	६५.०९	९८.५७	६९.२७
जम्मा	**७७२२२००**	**४३०५८००**	**१२०२८०००**	**६५१५७७०**	**३१५१५८९**	**९६६७३६३**	**८४.३८**	**७३.१९**	**८०.३७**

श्रोतः आर्थिक प्रशासन शाखा, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, २०७९

२.४ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा अन्तरगतका निकायहरुवाट सम्पादित मुख्य कार्यहरु

२.४.१ वन तथा वातावरण मन्त्रालय

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलव्धिहरु
१	वन तथा वातावरण मन्त्रालय	पहिलो (P1)	• National Land Cover Monitoring System मार्फत तयार भएको नक्शाको प्रतिवेदन स्वीकृत गरी प्रकाशन गर्न नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय (माननीय मन्त्रीस्तर) को मिति २०७८।१२।०७ मा निर्णय भएको । • नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद्) को मिति २०७८।१०।०७ को निर्णय अनुसार भू तथा जलाधार संरक्षण ऐन, २०३९ को दफा ३ को उपदफा (१) अनुसार फेवातालको जलाधार क्षेत्रलाई संरक्षित जलाधार क्षेत्र घोषणा गर्न स्वीकृति प्राप्त भएको र मिति २०७८।११।१६ को नेपाल राजपत्रमा संरक्षित जलाधार क्षेत्रको चार किल्ला तथा क्षेत्रफल समेत उल्लेख गरि फेवातालको जलाधार क्षेत्रलाई संरक्षित जलाधार क्षेत्र घोषणा गरिएको सूचना प्रकाशन भएको । • वन्यजन्तुमैत्री पूर्वाधार निर्माण निर्देशिका, २०७८ नेपाल सरकार (मन्त्रीपरिषद्) को मिति २०७८।११।२६ को निर्णय अनुसार स्वीकृत भएको । • नेपाल सरकार, मन्त्रिपरिषद्को मिति २०७९।०२।०६ को निर्णय अनुसार वन नियमावली, २०७९ स्वीकृत भएको । • दीगो वन व्यवस्थापनको लागि राष्ट्रिय मापदण्ड, २०७९ तयार गरी मन्त्रालयमा पेश भएको । • राष्ट्रिय बृहत् जलाधार ब्यबस्थापन रणनीति (बि.सं. २०७९–२०९०) स्वीकृतिको लागि परामर्श/सहमतिको लागि श्री अर्थ मन्त्रालयमा प्रेषित गरेको । • राष्ट्रिय वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण समन्वय समिति तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण व्यूरोको सांगठनिक ढाँचा र

			काम, कर्तव्य र अधिकार, २०७९ को मस्यौदामा राय सुझावको लागि प्रदेश स्थित वन सम्बन्धि मन्त्रालयहरुमा प्रेषित गरेको । • वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको राहत उपलब्ध गराउने सम्बन्धी निर्देशिका, २०७९ स्वीकृतिको लागि परामर्श/सहमतिको लागि श्री अर्थ मन्त्रालयमा प्रेषित गरेको । • सशस्त्र वन रक्षक सेवा नियमावली, २०७९ को मस्यौदामा पुनरावलोकन गर्न कार्यदल गठन भएको र कार्यदलले उक्त नियमावलीलाई अन्तिम रुप प्रदान गर्दै गरेको । • ५० वटा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन प्रतिवेदन, ६ वटा पूरक वातावरणीय प्रभाव अध्ययन प्रतिवेदन, ५२ वटा क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन/कार्यसूची स्वीकृत • ३९ वटा विकास आयोजनालाई ४६५.४१६ हेक्टर क्षेत्रफल गरी हालसम्म १९ हजार ५ सय ९३ हेक्टर वन क्षेत्र उपलव्ध गराइएको
२	नेपाल जलवायु परिवर्तन सहयोग कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• जलवायु परिवर्तन सम्वन्धी पक्ष राष्ट्रहरुको २६ औं सम्मेलनमा नेपालको तर्फबाट सहभागीता जनाएको । • उक्त सम्मेलनमा सहभागी हुन विभिन्न Thematic Working Group बनाई हरेकले आ आफ्नो क्षेत्रको प्रतिवेदन तयार पारी राष्ट्रिय स्थिति पत्र तयार पारेको । • नेपालले जलवायु परिवर्तन व्यवस्थापन सम्वन्धी गरेका उपलब्धीहरु सम्मेलनमा प्रस्तुत गरी पेश गरेको जस्तै: ○ NAP Summary Report for Policy Makers (2021-2050) ○ नेपालको जलवायुजन्य हानी नोक्सानी सम्वन्धी राष्ट्रिय कार्यढाचा ○ खुद शुन्य उत्सर्जनमा नेपालको दीर्घकालीन रणनीति • NDC कार्यान्वयन सम्वन्धी कार्ययोजना तयार भई स्वीकृतीका लागि मन्त्रि परिषदमा पेश गरेको । • सात वटै प्रदेशमा प्रादेशिक जलवायु परिवर्तन रणनीति तथा कार्ययोजना तयार भई स्वीकृतिको प्रकृयामा रहेको । • जलवायु परिवर्तन सम्वन्धि National MRV Framework को मस्यौदा तयार भएको ।

			• त्रिभुवन विश्वविद्यालयसँगको सहकार्यमा पेरिस सम्झौता अनुसारको पारदर्शिता खाका सम्वन्धी क्षमता अभिवृद्धिका लागि तालिम पाठ्यक्रम तयार भएको । • सरकारको नीति, कार्यक्रम तथा बजेट बक्तव्यमा नेपालले तयार गरेको अनुकूलन योजना, राष्ट्रिय निर्धारित योगदान, उत्सर्जन रणनीति लगायतका विषयहरुलाई आन्तरिकीकरण गरेको । • कम्दी जैविक मार्ग क्षेत्रमा १ वटा स्थायी नर्सरी स्थापना गरि १००,१०० वटा बिरुवा उत्पादन • गुनासो निवारण सम्बन्धि संयन्त्र निर्माण गरि सम्बन्धित कार्यक्षेत्रमा अभिमुखीकरण • सामाजिक सुरक्षण तथा लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका कार्यहरु • सिक्टा सिन्चाइको वरीपरी वन्यजन्तु मैत्री मेसजाली जडान • ८ ओटा पोखरी निर्माण तथा मर्मत • ६२.९ हे घाँसे मैदान व्यवस्थापन • १ ओटा सीमापार वैठक (Suhelwa Wildlife sanctuary) • ८ ओटा विद्यालयका ५२९६ बिद्यार्थीहरुलाई जैविक बिबिधता तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धि जनचेतना • ४२२ (३६ महिला) डिभिजन वन कार्यालय तथा रास्ट्रिय निकुन्ज कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीहरुको क्षमता अभिबृदि • २ ओटा ध्ऋृऋृद्य बैठक सम्पन्न (बर्दिया र बाँके) • ९.६ हे निजि जग्गामा वृक्षारोपण तथा सिचाई सहयोग

२.४.२ वन तथा भू संरक्षण विभाग

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलव्धिहरु
१	वन तथा भू संरक्षण विभाग	पहिलो (P1)	• विभाग तथा मातहतका कार्यालयहरूको मुख्यरुपमा चालु खर्च अन्तर्गत अनिवार्यदायित्व तर्फको बजेट खर्च भएको, • सातौं सामुदायिक वन राष्ट्रिय गोष्ठि सम्पन्न, • सामुदायिक वन अध्ययन केन्द्र, नेपालको कार्यालय भवन

			ठोकर्पा, सिन्धुपाल्चोकमा निर्माण भएको र बृहत् जलाधार व्यवस्थापन केन्द्र, कर्णाली, जाजरकोटको भवन निर्माण कार्यको सम्झौता सम्पन्न भई कार्य अगाडी बढिरहेको, • सामुदायिक वनका ऐतिहासिक दस्तावेजहरुको डिजिटाइजेशन र अभिलेखन, निर्माण, सूचना ब्यबस्थापन तथा प्रकाशन भएको
२	डिभिजन वन कार्यालय (वन सुरक्षा सैनिक समेत)	पहिलो (P1)	• सशस्त्र वन रक्षक क्याम्प (सर्लाही, रुपन्देही, बाँके,० को भवन निर्माण कार्य सम्पन्नस सुनसरी र कैलालीको भवन निर्माण कार्य हुँदै, • सशस्त्र वन रक्षक तालिम केन्द्र, चितवनको चालु खर्च अन्तर्गत अनिवार्य दायित्व तर्फको बजेट खर्च भएको, • स.ब.र. Refresher तालिम/प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम सम्पन्न, • सशस्त्र वन रक्षक तालिम केन्द्र, चितवनको कार्यालय भवन तथा तालिम भवन मर्मत सुधार भएको ।
३	राष्ट्रिय वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• स्थानीय तहहरुसंगको साझेदारीमा शहरी वन विकास कार्यक्रम ४ वटा स्थानीय तहहरू (बर्दिबास न.पा., सुन्दरबजार न.पा., दुहबि न.पा. र विरेन्द्रनगर न.पा.) मार्फत सडक किनारामा वृक्षारोपण र पार्क निर्माण वृक्षारोपण सहित कुल ६७०० विरूवा वृक्षारोपण कार्य सम्पन्न, • नीम, जामुन, बेल, कल्की, धुपी, कपुर, श्रीखण्ड लगायत विभिन्न प्रजातिका गरि २ लाख ३० हजार विरुवा उत्पादन, • गत आ.व.मा उत्पादित ५० हजार विरुवाहरूलाई वहुवर्षिय विरुवाको रुपमा विकास गर्ने कार्य, • राष्ट्रिय वनको दिगो व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड सहितको कार्यविधीको मस्यौदा प्रतिवेदन तयारी, • विभिन्न प्रजातिका १९९९.३५ के.जी. उन्नत वन बीउ संकलन/खरीद, • नीमको BSO स्थापना (१.५२हे.) धनुषाधाम धार्मिक वन, धनुषा न.पा.-३ र बोधिचित्तको BSO स्थापना (०.९हे.) बेलाखोले पाखा सा.व.उ.स., नमोबुद्ध-२, काभ्रेपलाञ्चोक • १९ स्थानमा पुरानो फलफुल वगैचा, वीउ उत्पादन क्षेत्र तथा प्रजाती संरक्षण क्षेत्रहरुको व्यवस्थापन,

			• शहरी वन विकास (विरूवा उत्पादन/खरिद, वृक्षारोपण, संरक्षण) कार्य अन्तर्गत विभिन्न क्षेत्रमा विभिन्न जातको १४५७ वटा विरूवा रोपण
४	जलाधार संरक्षण तथा सीमसार व्यवस्थापन कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• ६० वटा गल्छी/पहिरो नियन्त्रण कार्य भएको, • २८ वटा संरक्षण पोखरी/तालतलैया निर्माण मर्मत तथा संरक्षण/सिमसार क्षेत्रको व्यवस्थापन कार्य भएको, • २४.६४ कि.मि. सिंचाई कुलो निर्माण • ३६ वटा पानी श्रोत/मुहान संरक्षण तथा व्यबस्थापन कार्य भएको, • ३२.८५ कि.मि. खोला किनारा संरक्षण कार्य भएको, • २ लाख ५ हजार बहुवर्षिय विरूवा उत्पादन भएको
५	जलाधार संरक्षण तथा सीमसार व्यवस्थापन कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• स्थानिय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समुहहरु संग अन्तक्रियात्मक कार्यक्रमह • जल तथा मौसम उपकरण जडानको लागि सम्भाब्यता सर्भे • पानी श्रोत संरक्षण/व्यवस्थापनका लागि उपाय/विधि र संरचनाहरुको • १४ वटा संरक्षण पोखरी निर्माण • ९५ वटा पानी मुहान संरक्षण • ९० हेक्टर संरक्षण खेति प्रवर्धन
६.	जलाधारमा आधारित जलवायु उत्थानशील जीविकोपार्जन आयोजना		• आयोजनाको राष्ट्रिय र स्थानीय INCEPTION गोष्ठीहरु सम्पन्न • आयोजनाको वेबसाइट तयारी तथा कार्यान्वयन • आयोजनाको योजना तर्जुमा/कार्यान्वयनका लागि Baseline पुनरावलोकन, Validation र मौजुदा स्थिती तयारी (तल्लो दूधकोशी जलाधार क्षेत्र) • ज्ञान प्रवद्र्धनका कार्यका लागि Audiovisual तयारी प्रकाशन • आयोजनाको प्रचार प्रसार कार्यहरु (brochures, introductory video)- • स्थानिय स्तरको ४ वटा, प्रदेश स्तरको १ वटा केन्द्रिय स्तरको १ वटा नितिगत अध्ययन तर्जुमा • स्थानिय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समुहहरु संग अन्तक्रियात्मक कार्यक्रमहरु • जल तथा मौसम उपकरण जडानको लागि सम्भाब्यता सर्भे

			• पानी श्रोत संरक्षण/व्यवस्थापनका लागि उपाय/विधि र संरचनाहरुको डिजाइन • १४ वटा संरक्षण पोखरी निर्माण • ९५ वटा पानी मुहान संरक्षण • सरंक्षण खेति तालिम र सहयोग • ९० हेक्टरमा संरक्षण खेति प्रवर्धन • बहुप्रकोप जोखिम (Risk), संवेदनशिलता (Vulnerability) नक्साङ्कन, मोडलिङ, Tool/method तालिम • प्राकृतिक श्रोत व्यवस्थापनसमूहहरुको क्षमता अभिबृदी

२.४.३ राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलव्धिहरु
१	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	पहिलो (P1)	• राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको गुरुयोजना तयारको ९०% कार्य सम्पन्न (अन्तिम मस्यौदा तयार) भएको, • विभागको सभाहल निर्माण भएको, • विभागको डाटावेस र LMBIS सम्बन्धिको तालिम सम्पन्न भएको, • पुर्वयोजना तर्जुमा गोष्ठी सम्पन्न भएको ।
२	राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा आरक्ष आयोजना	पहिलो (P1)	• १२४३ हे. घाँसेमैदान व्यवस्थापन र ११० हे. घाँसे मैदान निर्माण भएको, • ७०.५ कि.मि अग्निरेखा निर्माण र १५ कि.मि अग्निरेखा मर्मत तथा सुधार कार्य सम्पन्न भएको, • ३०८ वटा साइनबोर्ड/सूचनाबोर्ड निर्माण तथा मर्मत भएको, • ६० वटा फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि खाडल निर्माण भएको, • १८ वटा क्याम्प साईट निर्माण तथा मर्मत भएको, • ७ वटा कान्जीहाउस मर्मत भएको
३	प्रकृतिमा आधारित पर्यटन कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• लामटाङ्गमा १ वटा प्रवेशद्वार निर्माण भएको, • ६९ पटक पर्यटकीय क्षेत्रको फोहरमैला व्यवस्थापन

			कार्यक्रम सञ्चालन भएको, • ७२ पटक प्लास्टिक सामग्री नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम सञ्चालन भएको, • ५ पटक पर्यटनसंग सम्बन्धित सरोकारवालाहरुसंग अन्तरक्रिया गोष्ठी कार्य सम्पन्न भएको, • ६ वटा संरक्षित क्षेत्रहरुमा ८८ जनालाई नेचर गाइड तालिम प्रदान गरिएको |
४			• राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु वन्यजन्तु आरक्षमा तैनाथ फौजहरुको लागि आवश्यक पोशाक तथा प्रकृती संरक्षण पदक खरिद गरिएको • सगरमाथा/ल्होत्से,कन्चनजंघा र मनास्लु हिमालहरुबाट ३३.८७७ टन फोहोर संकलन गरिएको । • १४ वटा पोष्ट भवनहरु निर्माण सम्पन्न भएको • २५८ थान साइकल खरिद गरी अन्तर्गत युनिटहरुलाई वितरण गरिएको • २०१ थान मोवाइल र २६७ थान प्रेसर कुकर खरिद गरी आवश्यकताको आधारमा युनिटहरुलाई वितरण गरिएको • युनिटहरुको स्थान विशेषको आवश्यकताको आधारमा पोष्ट भवनहरु मर्मत संभार गरिएको पेरिमटरमा भएका सेन्ट्रिपोष्टहरुको आवश्यकताको आधारमा मर्मत संभार,व्यारेक हाता भित्रका सडक स्तरोन्नती गरिएको •
५	हात्तिसारहरु	दोश्रो (P2)	• १० वटा हात्तीको सेडघर निर्माण कार्य भएको, • ३० वटा हात्ती/चितुवा प्रभावित क्षेत्रमा सोलार आउटडोर ल्याम्प जडान भएको, • २ वटा हात्तिको दाना भण्डारण गर्ने भवन निर्माण भएको • ८ वटा पोस्टमा सोलार जडान भएको, • ५ वटा हात्तीको हौदा, गद्दा, धर्ना, छनुवा निर्माण भएको,

२.४.४ वनस्पति विभाग

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरु को नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरु
१	वनस्पति विभाग	पहिलो (P1)	• कार्यालय संचालन तथा नियमित व्यवस्थापन भएको। • वनस्पति विभागको गुरुयोजनाको मस्यौदा तयार भएको । • वनस्पति विधेयकको मस्यौदा तयार भएको ।
२	जडिवुटी विकास कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• जम्मा १५२९ वटा नमूनाहरुको विश्लेषण, प्रमाणीकरण, गुण नियन्त्रण तथा सिफारिस कार्य गरेको । • ८,०८,००० जडीबुटी बिरुवा उत्पादन भएको । • पकेट क्षेत्र प्रबर्द्धन कार्यक्रमका लागी सुदुरपश्चिम क्षेत्रमा ५ समुह/सहकारी मार्फत ५० हेक्टर क्षेत्रफलमा व्यवसायिक खेती प्रवर्दधन गरिएको • टिमुर र मेन्था प्रजातिको विमा लेख तयार भएको। • ललितपुरको ३ र काभ्रेको ६ स्थान गरी ९ स्थानमा लौठसल्लाको वासस्थान संरक्षण भएको। • Stability testing and microbial testing का लागि sample capsule Moringa १०० वटा, Gurjo १०० वटा र समिश्रण १०० वटा उत्पादन गरीएको ।Mosquito repellent को उत्पादनको स्तरोन्नति तथा स्टाबिलिटी परीक्षणको लागि कार्य भएको।
३	वनस्पति अनुसन्धान,संरक्षण तथा उद्यान विकास कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• यार्सागुम्वा, केसर र पाँचऔले विउ उत्पादन सम्वन्धी सम्भाव्य अध्ययन कार्य फिल्ड र प्रयोगशालामा सम्पन्न भएको। • ३० वटा Taxa New to KATH को रुपमा समावेश गरीएको र ३२,००९ हर्वेरियम नमुनाहरुको Digitization कार्य सम्पन्न गरिएको। • ४ समुदायको वनस्पति स्रोतको परम्परागत ज्ञानको अभिलेखिकरण भएको। • वनस्पतिहरुको स्वस्थानीय र परस्थानीय संरक्षण गर्न देशभरी जम्मा ११ वनस्पति उद्यानहरु स्थापना भई ६८३ हेक्टरमा १०२० वनस्पति प्रजातिको स्वस्थानीय र परस्थानीय संरक्षण भएको छ। जसमध्ये १० वनस्पति प्रजाति संकटापन्न एवं लोपोन्मुख प्रजाति रहेका छन्।

			• फ्लोरा अफ नेपाल Volume 10 Part I र Part II को जम्मा ३७ वटा Species www.floraofnepal.org.np मा Online फ्लोराको रुपमा प्रकाशन गरिएको। • A handbook of the flowering plants of Nepal Vol.IV प्रकाशन भएको । • A handbook of bryophytes of Nepal vol.II प्रकाशन भएको । • Lichen of Nepal प्रकाशन भएको। • ट्रपिकल हाउसको अर्किटेक डिजाइन तयार भएको।

२.४.५ वातावरण विभाग

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरु को नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरु
१	वातावरण विभाग	पहिलो (P1)	• १९ वटा वातावरणीय मापदण्ड हरुको revision सम्पन्न • ६८ वटा उद्योगको वातावरण प्रदूषण सम्बन्धी अनुगमन एवं निरीक्षण गरी नमूना संकलन सम्पन्न • १ स्थानमा घरभित्रको वायु प्रदूषण सम्बन्धी अध्ययन सम्पन्न • २ वटा EIA स्वीकृत भएका आयोजनाहरुको वातावरणीय परिक्षण सम्पन्न • १६ वटा वातावरणीय प्रभाव अध्ययन गरेका आयोजनाहरुको वातावरणीय अनुगमन सम्पन्न • Mercury cell र Gold cartage column, BOD Incubator खरिद सम्पन्न • वायु गुणस्तर मापन केन्द्रहरुको पुर्वाधार निर्माण ८ स्थानमा सम्पन्न • Pesticide Library खरिद सम्पन्न
२.	स्वच्छ वातावरण कार्यक्रम		• वातावरणीय सचेतना सम्बन्धी सन्देश, सुचना, श्रव्य दृष्य सामग्री नेपाल टेलिभिजन र रेडियो नेपाल लगायतका सञ्चारमाध्यम तथा विभिन्न पत्रपत्रिका मार्फत प्रचार प्रसार भएको • विश्व वातावरण दिवश शुन्य खर्चमा विभिन्न कार्यक्रमहरु गरी

			मनाईएको • औद्योगिक उर्जाको रुपमा ब्रिकेट प्रयोग बारे piloting program ICIMOD संगको सहकार्यमा सम्पन्न भएको • विद्यालय केन्द्रित वातावरण संरक्षण कार्यक्रम १९ विद्यालयमा सम्पन्न

२.४.६ वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरु को नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरु
१	वन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण विभाग	पहिलो (P1)	• कर्मचारीहरूको तलब भत्ता र कार्यालय सञ्चालन खर्च • कार्यालय भवन मर्मत सम्भार
२	वन अनुसन्धान तथा सर्भेक्षण आयोजना		• वनको प्रकार तथा पारीस्थितिकिय प्रणालीको नक्साङ्कन गर्ने कार्यको लागि फिल्ड कार्य निरन्तरता • Terrestrial LiDAR बाट वन श्रोत सर्वेक्षणका ३२ गोटा प्लटहरूको फिल्ड मापन कार्य सम्पन्न भएको • गत सालका सम्पन्न हुन नसकेका अधुरा कार्य सम्पन्न गर्न नसिकएका ४ गोटा कार्यक्रम सम्पन्न भएको • TU र AFU का गरी १६७ जना इन्टर्न विभिन्न जिल्लामा परिचालन भएका • राष्ट्रिय स्रोत सर्वेक्षणका ४ वटा भौगोलिक क्षेत्रको प्रतिवेदन तयार भएको • TAL क्षेत्रमा रहेका ५६८ स्थायी नमूना प्लट पुनःमापन कार्य सम्पन्न • Shrub Species को Allometric Equations तयार गर्ने कार्यका लागि तथ्याङ्क संकलन कार्य सम्पन्न • सामुदायिक बनश्रोत मापन मार्गदर्शनको प्राबिधिक परिक्षणको फिल्ड कार्य सम्पन्न • हालसम्म मापन तथा पुनःमापन गरिएका स्थायी नमुना प्लटहरुको तथ्याङ्क फाराम(Talley sheet) को Scanning सम्पन्न भएको • वनको जानकारीको २ अंक प्रकाशन
३	केन्द्रीय वन तालिम	दोश्रो	• विकासका लागि वन संरक्षण र व्यवस्थापन तालिम

	तथा प्रसार केन्द्र	(P2)	(सेवाकालिन) नेपाल वन सेवा रा.प.अन. प्रथम श्रेणी रेन्जरका लागि तालिम सम्पन्न • प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम सम्पन्न • तालिम हलका लागि मेसिनरी खरिद सम्पन्न • तालिम हलका लागि फर्निचर एवं फिक्सर खरीद सम्पन्न • घाइते वन्यजन्तु व्यवस्थापन तालिम सम्पन्न

२.४.७ रेड कार्यान्वयन केन्द्र

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलव्धिहरु
१	रेड फरेष्ट्री तथा जलवायु परिवर्तन कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• वन वृद्धि र जलवायु परिवर्तन अन्तरसम्बन्ध अध्ययन गर्ने प्रयोगशाला सुदृढीकरणका लागि उपकरण खरिद भएको । • प्रदेश मन्त्रालय र निर्देशनालयहरुसँग छलफल अन्तरकृयाका लागि कन्ट्रोल रुम तयार भएको । • सम्बृद्धिको लागि वन कार्यक्रमको आधार रेखा सर्वेक्षण कार्य सम्पन्न । • जैविकमार्गहरुमा कार्वन सञ्चिती/ निजी वनमा कार्वन सञ्चिती /शहरी उद्यान जैविक विविधता र कार्वन सञ्चिती सम्बन्धी अध्ययन कार्य सम्पन्न । • Safeguard Information System (SIS) तथा National Forest Information System (NFIS) को web portal design operationalize कार्य सम्पन्न । • दुइवटा Biometric Training कार्य सम्पन्न । • एकवटा वन क्षेत्र परिवर्तन तथा कार्वन अनुगमन तालिम सम्पन्न । • रेड फोकल पर्सन तथा सरोकारवालाहरुको रेड कार्यान्वयन सम्बन्धी तिनवटा तालिमहरु सम्पन्न • प्रदेश निर्देशनालयहरुमा स्थापित रेड डेस्कको सचिवालयको क्षमता अभिवृद्धि तथा व्यवस्थापन • वन वातावरण तथा जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित तिनवटा तालिम, अन्तरक्रिया, गोष्ठी सम्पन्न ।

२	सम्वृद्धिका लागि वन	पहिलो (P1)	• तारबार सहितको वृक्षारोपण कार्यक्रम अन्तर्गत सागरनाथ वन विकास परियोजना मार्फत ३ लाख ५२ हजार विरूवा उत्पादन र १४६.१ हेक्टरमा वृक्षारोपण कार्य • कृषि वन कार्यक्रम, एक प्रदेश एक कृषि वन अन्तर्गत बृहत जलाधार व्यवस्थापन केन्द्र (कोशी, गण्डकी, कर्णाली र महाकाली) र संघीय जलाधार व्यवस्थापन श्रोत केन्द्र, कुलेखानी मार्फत ६७.५ हेक्टर क्षेत्रफलमा कुल ८८,३३३ वटा विरूवा रोपण भएको । • ३५ डि व का अन्तर्गत कूल ४३६ सा व कार्ययोजना सम्बन्धित डि.व.का मार्फत पुनरावलोकन कार्य सम्पन्न भएको । • वृक्षारोपण तथा समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापन सम्बन्धि अनुदान कार्यविधि तयार भएको । • सम्बृद्धिको लागि वनको आयोजना सञ्चालन निर्देशिका तयारी भै स्विकृत भएको, साथै उक्त दस्तावेज नेपालीमा Translation गरेको । • आयोजना सञ्चालनार्थ विद्युतिय उपकरणहुरू खरिद कार्य सम्पन्न भएको ।

२.४.८ राष्ट्रपति चरे तराई मधेस संरक्षण विकास समिति

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलव्धिहरु
१	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• ७७ वटा पोखरी निर्माण, • ३०.८५ कि.मि. नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण/व्यस्थापन, • २१ हे. अति संवेदशील क्षेत्रमा तारवार सहित पुनरुत्पादन संरक्षण तथा व्यवस्थापन, • ९५ हेक्टर क्षतिग्रस्त भूमि पुनर्स्थापना, • १७० वटा गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम तथा नियन्त्रण, • १४.५ हेक्टरमा कृषि वन प्रवर्द्धन, • २ लाख ३५ हजार विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वृक्षरोपण

			• चुरे-तराई मधेस संरक्षण तथा व्यवस्थापन गुरूयोजना, २०७४ को समीक्षा तथा परिमार्जन

२.४.९ पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरु
१	पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना	पहिलो (P1)	• रोल्पा जिल्लामा आयोजना समापन गोष्ठी सम्पन्न गरि सम्पत्ति हस्तान्तरणको प्रकृयामा रहेको • २.आयोजनाका निर्देशकको टोलीबाट आयोजनाका कृयाकलापहरुको अनुगमन निरिक्षण सम्पन्न (१ वटा) • ३. LAPA Assessment Studies सम्पन्न • ४. ३ वटा Video documentary तयार Climate Resilient Community Infrastructure, Climate Resilient Agriculture and NRM-based Profitable Production; GESI Integration in Climate Change Adaptation • ५. आयोजनाको कर्मचारीहरुको कार्यसम्पादन मूल्याङ्कन गरी छनौट गरिएको • ६. जलवायु मैत्री जनचेतनामूलक रेडियो संदेश प्रवाह गरिएको • ७. सफलताको कथा र जलवायुमैत्री कृषि प्रवर्दन सहयोगी पुस्तिका प्रकाशन • सुशासन एवं सेवा प्रवाहमा सुधार: हालसम्म १८ गोटा गुनासो व्यवस्थापन गरिएको • सुझाव पेटिकाको व्यवस्था, नागरिक बडापत्र राखिएको र सूचना अधिकारी तथा गुनासो सुन्ने अधिकारीको ब्यबस्था गरिएको

२.४.१० जलवायु उत्थानशील चुरे कार्यक्रम

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	प्राथमिकता	मुख्य उपलब्धिहरु
१	जलवायु उत्थानशील चुरे कार्यक्रम	पहिलो (P1)	• Critical Ecosystem Restoration Plan (CERP) Manual तयारी तथा स्वीकृत

			• प्रचारप्रसार सामग्री उत्पादन तथा वितरण • लेखा तथा प्रशासन बिज्ञ सेवा खरिद • सम्बेदनशील पर्यावरण पुनर्स्थापना योजना तयारीको लागि वन बिज्ञ सेवा खरिद • जलवायु उत्थानशील दिगो प्राकृतिक स्रोत ब्यबस्थापनको लागि ज्ञान बिज्ञ सेवा खरिद • समुदयामा आधारित संस्थाहरुको अभिलेखीकरण • वातावरणीय तथा सामाजिक ब्यबस्थापन योजना तयारीका लागि परामर्श सेवा खरिद (ESMP) • प्राकृतिक श्रोत ब्यबस्थापनमा लैंगिक मूलप्रवाहीकरण गोष्ठी/तालिम • आयोजनाको कार्यक्षेत्र अन्तरगत सार्बजनिक जग्गामा भएका वनहरूको पहिचान तथा अवस्थाको अध्ययन

२.४.११ समिति संस्थान कोष को उपलव्धीहरु

सि.नं	आयोजना/कार्यक्रमहरुको नाम	मुख्य उपलव्धिहरु
१	नेपाल वन निगम	• १,९७,२५९ क्यू. फिट गोलिया काठ संकलन • १४५ चट्टा दाउरा संकलन • २९,२४५ क्यू. फिट चिरान काठ उत्पादन • ७५,९७७ श्रमदिन वरावर रोजगारी सृजना
२	जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनी लिमिटेड	• १६.५९ टन सुगन्धित तेल उत्पादन • ५३,४९,७६७ थान हर्बल केयर उत्पादन • १,१८,३८६ श्रम दिन रोजगारी सृजना
३	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष	• बाघ, गैडा, चितुवा लगाएत ४९१ वटा समस्याग्रत वन्यजन्तुहरूको उद्धार र व्यवस्थापन • कोशि, झापा र बर्दियाको Site specific HEC data profile को तयारी • बर्दिया, शुक्लामा मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व कम गर्न ३५ कि. मि. सौर्य तारबारको निर्माण र मर्मतसम्भार • बर्दिया, शुक्लामा ४८४ वटा Predator proof corral निर्माण

		• सदर चिडियाखानान आगन्तुकको संख्या ८,३७,१३० जना • संरक्षण क्षेत्रमा पर्यटकको संख्या ७८.२६३ रहेको • २५३१८ श्रमदिन वरावर रोजगारी सृजना • १४ वटा आगन्तुक केन्द्रहरू/चेक पोस्टहरू अपग्रेड • ३५२ व्यक्तिलाई गाइड, प्लम्बिंग, इलेक्ट्रीशियन, ड्राइभिङ, र कार्पेट बुनाई जस्ता सीपमा आधारित तालिम • ७१ घरधुरीका लागि होमस्टेको लागि सहयोग • १११९ लक्षित समूहहरूलाई वैकल्पिक जीविकोपार्जन सहयोग
४.	राष्ट्रिय ताल संरक्षण विकास समिति	• ५ वटा संभावित तालहरुको RIS तयारी • १४ वटा जिल्लामा अवस्थित १६ तालहरुको संरक्षण कार्य • संस्थागत व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु • ताल व्यवस्थापकहरुको लागि तालिम, छलफल कार्यक्रम तथा गोष्ठि सम्पन्न • ११,१०४ श्रमदिन वरावर रोजगारी सृजना

खण्ड-३: आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ मा वन तथा वातावरण मन्त्रालयको विभिन्न क्षेत्रगत प्रगति

३.१ पन्ध्रौ योजना (आ.व. २०७६/०७७-२०८०/०८१) को नतिजा खाकामा उल्लेखित सूचकहरुको प्रगति

पन्ध्रौ योजना (आ.व. २०७६/०७७-२०८०/०८१) मा रहेको नतिजा सूचकहरुको विस्तृत प्रगति विवरण तालिका ३.१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३.१ नतिजा सूचकहरुको प्रगति

क.सं.	नतिजा सूचक	एकाई	लक्ष्य २०७८/०७९	प्रगति (२०७८/०७९)	कैफियत
असर/प्रतिफल					
१	वन क्षेत्रबाट प्राप्त अनुमानित राजस्व रकम	रु. अर्ब	४.५	५.५०	
२	वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रफल	हेक्टर(हजारमा)	१५	३.७२९	
३	बिरुवा उत्पादन (वार्षिक)	संख्या (करोडमा)	२५	१.८५	दस्मलवले गर्दा आधार वर्ष तथा लक्ष्यहरुको संख्या परिमार्जन गर्नु पर्ने (उदाहरण२०.५= २.०५)
४	वन्यजन्तुको पालन	प्रजाति	२	०	
५	वनजन्य उद्यमको विकास तथा प्रवर्द्धन	संख्या	२०००	२०२०	
६	वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन भएको क्षेत्रफल	हेक्टर (हजारमा)	१००	-	वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्यविधि खारेजीका

					कारण काम नभएको
७	दर्ता भएका निजी वन विकास	हेक्टर (हजारमा)	३.५	-	
८	गैर काष्ठ वनपैदावारको व्यावसायिक खेती गरिएको कुल क्षेत्रफल	हेक्टर	४००	४००	
९	संरक्षित क्षेत्रले ओगटेको क्षेत्रफल	रु. अर्ब	२३.३९	२३.३९	
१०	वनजंगल घनत्व	घन फिट (लाख)	४३०	४३०	
११	वायु प्रदुषणको औसत मात्रा (पि पि एम २.५)	माइक्रोग्राम प्रति घनमिटर	४४	३७.३७(रत्नपार्क वायु प्रदुषण मापन केन्द्र)	*नतिजा सूचक पुनलेखन गर्नुपर्ने (वायु प्रदुषणको वार्षिक औसत मात्रा (पि एम २.५)*
१२	वायुमा सस्पेन्सन पार्टिकुलेटको गाढापन (२४ घण्टाको औषत)	माइक्रोग्राम प्रति घनमिटर	१७५	१३३.७२ (रत्नपार्क वायु प्रदुषण मापन केन्द्र)	*नतिजा सूचक पुनलेखन गर्नुपर्ने* (वायुमा सस्पेन्डेड पार्टिकुलेटको जम्मा वार्षिक औसत मात्रा)
१३	फोहोर पानीको सुरक्षित प्रशोधन अनुपात	प्रतिशत	१०	-	*(हटाउनु पर्ने नतिजा सूचक: गर्न नसकिने)*
१४	प्रशोधन नगरिएको औद्योगिक फोहोर पानीको अनुपात	प्रतिशत	९०	-	*(हटाउनु पर्ने नतिजा सूचक: गर्न नसकिने)*
१५	अनुकूलन योजना तयार भएका स्थानीय तह	संख्या	५५०	२४१	*नतिजा सूचक पुनलेखन गर्नुपर्ने (अनुकूलन योजना तयार)*
१६	काठ उत्पादन	घन फिट (लाख	२५०	२१७.९	
१७	दाउरा उत्पादन	चट्टा संख्या	४८००	१४६२६	*आधार वर्षको तथ्यांक परिमार्जन गर्नुपर्ने*
१८	पानी मुहान, पोखरी संरक्षण र सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन	संख्या	२२५	४१०	
१९	बस्ती तथा बजार संरक्षण	संख्या	८०	६०	
२०	बायो इन्जिनियरिङ गरेको	हेक्टर	५०	-	*एकाई हेक्टर नभई कि.मि*

	क्षेत्रफल				*हुनु पर्ने*
२१	वायु गुणस्तर मापन केन्द्र	संख्या	३६	२९	
२२	फोहोर मैला प्रशोधन केन्द्र	संख्या	१०	-	*यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र नपर्ने*
२३	प्लाष्टिकको प्रयोग	प्रतिव्यक्ति प्रतिदिन, ग्राममा	१	-	
२४	प्लाष्टिकको पुनः प्रशोधन गरी तयारी वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग	प्रतिशत	५५	-	*यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र नपर्ने*
२५	सिसा र धातुजन्य पदार्थको पुनः प्रशोधन गरी तयारी वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योग	प्रतिशत	६०	-	*यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र भित्र नपर्ने*
२६	जलवायु परिवर्तन अनुकूलन योजना तयारी र कार्यान्वयन भएका स्थानीय तह	संख्या	५५०	२४१	*नतिजा सूचक पुनलेखन गर्नुपर्ने (अनुकूलन योजना कार्यान्वियन)*

३.२ आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को वजेट वक्तव्यको अनुसारको प्रगति

चालु आर्थिक वर्ष २०७८/०७९ को वजेटले जीवनस्तरमा गुणात्मक सुधार गर्ने सामाजिक न्याय सहितको द्रुत आर्थिक विकास गर्ने र समाजवाद उन्मुख अर्थतन्त्रको आधारशिला निर्माण गर्ने उद्देश्य लिइएको थियो ।वजेट वक्तव्यको बुँदाहरुहरुमा यस मन्त्रालयको कार्यक्षेत्र अन्तरगत पर्ने १० वटा बुँदाहरु रहेका थिए ति बुँदा अनुसार यस मन्त्रालयको प्रगति तालिका ३.२ मा समावेस गरिएको छ ।

तालिका ३.२: आ.व. २०७८/०७९ को वजेट वक्तव्यको प्रगति

वजेट वक्तव्यसंग सम्वन्धित बुँदा	**वजेट वक्तव्यको व्योहोरा**	**प्रगति/कार्यान्वयनको अवस्था**		**कैफियत**
		मुख्य कृयाकलाप	**भौतिक प्रगतिको अवस्था (इकाई/ परिमाण रप्रगति प्रतिशत)**	

१५१	काष्ठ, गैरकाष्ठ र जडीबुटीमा आधारित वनजन्य उद्यमलाई रोजगारी र आर्थिक उपार्जनसँग आवद्ध गरी उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गरिनेछ। मुलुकको आर्थिक समृद्धिमा वन क्षेत्रको योगदान अभिवृद्धि गर्न दिगो वन व्यवस्थापनको राष्ट्रिय मापदण्ड कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।	राष्ट्रिय वनको दिगो व्यवस्थापन सम्बन्धी मापदण्ड सहितको कार्यविधी तयार	लक्ष्य १ वटा, प्रगति (मस्यौदा प्रतिवेदन तयार भएको।), ७० प्रतिशत	
१५२	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत शिवालिक तथा महाभारत क्षेत्रमा 2 सय पोखरी निर्माण गरी भूमिगत जलपुनर्भरण गरिनेछ। चुरे क्षेत्रका 1 सय 64 नदी प्रणालीमा भूक्षय नियन्त्रणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।	नदी तथा खोला किनारा स्थिरिकरण/व्यस्थापन (स्पर, डाइक, बायोइन्जिनियरिंग समेत) (३०.९७ कि.मि.)	३०.८५ कि.मि. ९९.६१ प्रतिशत	
		चुरे क्षेत्रका अति संवेदशील क्षेत्रमा तारवार सहित पुनरुत्पादन संरक्षण तथा व्यवस्थापन (३३ हेक्टर)	२१ हेक्टर ६३.६४ प्रतिशत	
		क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान तथा अन्य संरक्षण (९५ हेक्टर)	९५ हेक्टर १०० प्रतिशत	
		गल्छी पहिरो खहरे रोकथाम तथा नियन्त्रण (१७२ वटा)	१७० वटा ९८.८४ प्रतिशत	
153	निर्यातको सम्भावना रहेका बोधिचित्त, रुद्राक्ष, चिराइतो, श्रीखण्ड, पाँचऔंले लगायतका उच्च मुल्ययुक्त वनस्पति र जडिबुटीको व्यावसायिक उत्पादन, प्रशोधन, प्रमाणीकरण र बजारीकरण गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ। भौगोलिक सम्भाव्यताका आधारमा वनस्पती एवम् जडिबुटीका नर्सरी विकास गरिनेछ। जडिबुटी वालीको बीमा गरी प्रिमियम रकममा 50 प्रतिशत अनुदान दिइनेछ।	जडीबुटी बिरुवा उत्पादन	8,00,800 जडीबुटी बिरुवा उत्पादन भएको ।(100%)	
		नमुनाहरुको विश्लेषण, प्रमाणीकरण, गुण नियन्त्रण तथा सिफारिस	1529 वटा नमुनाहरुको विश्लेषण, प्रमाणीकरण, गुण नियन्त्रण तथा सिफारिस कार्य भएको।(100%)	
		यार्सागुम्वा, केसर र पाँचऔले विउ उत्पादन सम्वन्धी सम्भाव्य अध्ययन	यार्सागुम्वा, केसर र पाँचऔले विउ उत्पादन सम्वन्धी सम्भाव्य अध्ययन कार्य फिल्ड र प्रयोगशालामा कार्य सम्पन्न भई अध्ययन प्रतिवेदन तयार भएको।(100%)	

		संरक्षित क्षेत्रमा पर्यटकीय पूर्वाधार निर्माण (बुँदा नं. १५४)	0.9571	
		पर्यटकीय विश्रामस्थल निर्माण (12 वटा)	१० वटा सम्पन्न / ८३%	
		पर्यटक पदमार्ग/ गोरेटो वाटो निर्माण (35 कि.मि.)	३५ कि.मि. निर्माण / १००%	
१५४	राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षित क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र, सीमसार, वनस्पति उद्यान र सामुदायिक वनमा जैविक विविधता र प्राकृतिक सौन्दर्यमा आधारित पर्यटन पूर्वाधार विकास गरिनेछ। निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा कञ्चनपुर, बर्दिया, चितवन, नुवाकोट र दोलखा जिल्लामा प्रकृतिमा आधारित पर्यटन पूर्वाधार विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।	पर्यटक पदमार्ग/ गोरेटो वाटो मर्मत/स्तरोन्नती (152 कि.मि.)	१५२ कि.मि. सम्पन्न / १००%	
		काठेपूल निर्माण तथा मर्मत (53 वटा)	५३ वटा सम्पन्न / १००%	
		भ्यूटावर मर्मत (32 वटा)	३१ वटा सम्पन्न / ९७%	
		वन पथ निर्माण (60 कि.मि.)	६० कि.मि. सम्पन्न / १००%	
		वन पथ ग्राभेलिंग तथा मर्मत (513 कि.मि.)	४६३ कि.मि. सम्पन्न / ९०%	
१५५	भक्तपुरको सूर्यविनायकमा निर्माणाधिन राष्ट्रिय प्राणी उद्यान र तनहुँमा भानुभक्त प्राणी उद्यानको निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ। सबै प्रदेशमा प्रादेशिक तहका प्राणी उद्यान स्थापना गर्न सम्भाव्यता अध्ययनका लागि बजेट छुट्टयाएको छ ।	राष्ट्रिय प्राणी उद्यानको गुरुयोजनामा उल्लेखीत कार्यहरुको डि.पि.आर तयार (१ वटा) (बुँदा नं १५५)	९० % कार्य सम्पन्न / ९०%	
१५६	मानव र वन्यजन्तु बीचको द्वन्द्व न्यूनीकरणका लागि संरक्षित क्षेत्र र राष्ट्रिय वनमा रहेका जैविक मार्ग, घाँसे मैदान, सीमसार, प्राकृतिक पोखरी एवम् वासस्थानको संरक्षण गरिनेछ। संरक्षित र मध्यवर्ती क्षेत्र भित्र वसोवास गर्ने नागरिक र कर्मचारीलाई वन्यजन्तुको आक्रमणबाट हुन सक्ने क्षति परिपूरण गर्न दुर्घटना बीमा गरिनेछ।	मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन अन्तरगत वन्यजन्तु आक्रमणको जोखिम न्यूनीकरण गर्न वीमा कार्यक्रम संचालन गर्ने (बुँदा नं.१५६)		
		मेषजाली सहित तारवार (28 कि.मि.) तथा सोलार फेन्स निर्माण 19 कि.मि.) (बुँदा नं. १५६)	1	
		मेषजाली सहित तारवार (28 कि.मि.)	२८ कि.मि सम्पन्न / १००%	

		सोलार फेन्स निर्माण (19 कि.मि.)	१७.२३ कि.मि. / १००%	लक्ष्य संशोधन भई घटेको
		वन्यजन्तु उद्दार केन्द्र निर्माण (4 वटा) (बुँदा नं. १५६)	४ वटा सम्पन्न / १००%	
		कोशीटप्पू वन्यजन्तु आरक्षमा मानव हात्ति द्वन्द्व व्यवस्थापन (बुँदा नं. १५६)	1	
		पानी पोखरी निर्माण (5 वटा)	५ वटा सम्पन्न / १००%	
		केरा तथा उखु खेती रोपण तथा घेरवार (10 हेक्टर)	१० हे. सम्पन्न / १००%	
		तारवार सहितको वृक्षारोपण (10 हेक्टर)	१० हे. सम्पन्न / १००%	
		वन्यजन्तुका लागि पानी पोखरी व्यवस्थापन (निर्माण/संरक्षण/व्यवस्थापन) (106 वटा)	९४ वटा सम्पन्न / ८९%	
१५७	वनजन्य पशुपन्छीको व्यावसायिक पालन गर्न निजी, सहकारी र सामुदायिक संस्थालाई प्रोत्साहित गरिनेछ। पाँचऔले, केशर र यार्सागुम्वा जस्ता दुर्लभ एवम् वहुमूल्य वनस्पती तथा जडिवुटीको व्यावसायिक खेती गर्न अनुसन्धान केन्द्र स्थापना गरिनेछ। बाघ, एकसिंघे गैडा, हात्ती, कस्तुरी, गोही, सालक जस्ता संकटापन्न तथा दुर्लभ वन्यजन्तुको संरक्षण गरिनेछ।	वन्यजन्तु प्रजाति गणना (4 प्रजाति वाघ, झारल गौरीगाई र लगुना) (बुँदा नं. १५७)	४ प्रजातिको गणना सम्पन्न / १००%	

१५८	रोजगारी र आय आर्जनको अवसर विस्तार गर्न वनक्षेत्रमा सामूहिक खेती र निजी जग्गामा कृषि वन लगाउन प्रोत्साहित गरिनेछ। लुम्बिनी प्रदेश र प्रदेश नं २ का ५० स्थानीय तहमा समृद्धिका लागि वन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।	कृषि वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम	लक्ष्य ७४ हेक्टर, प्रगति ६८.५ हेक्टर, ९२.५७ प्रतिशत	
१५९	चुरे तथा तराई-मधेश क्षेत्रमा 1 करोड 50 लाख वृक्षारोपण गर्ने। शहरी क्षेत्रका सडक किनारा, आवास क्षेत्र र खुला क्षेत्रमा फलफूलका विरुवा रोपी हरित शहर विकास गरिनेछ। वृक्षारोपण र संरक्षण कार्यमा नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी समेतलाई परिचालन गरिनेछ।	स्थानीय तहहरूको साझेदारीमा शहरी वन विकास कार्यक्रम	लक्ष्य ६ वटा, प्रगति ४ वटा, ६६.६७ प्रतिशत	
		शहरी उद्यान विकास (55 वटा)	44 स्थानमा सम्पन्न	
१६०	प्लाष्टिकजन्य पदार्थबाट हुने वातावरणीय प्रदुषण न्यूनीकरण गर्न 40 माइक्रोन भन्दा पातलो प्लाष्टिकको उत्पादन, आयात, बिक्री वितरण र प्रयोगमा आगामी श्रावण 1 गतेदेखि पूर्णरुपमा प्रतिबन्ध लगाएको छु। सपिङ्ग मल तथा डिपार्टमेन्टल स्टोर लगायत सबै व्यापारिक प्रतिष्ठानमा प्लाष्टिकको झोलाको सट्टा सूती, जुट वा कागजका झोला प्रयोग गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाएको छु। चालिस माइक्रोन भन्दा पातलो प्लाष्टिक झोला वा सीट उत्पादन गर्ने उद्योगले पुरानो मेशिनको पार्टपुर्जा प्रतिस्थापन गरी नयाँ जडान गरेमा हुने थप लगानी वरावरको रकम पुँजीगत अनुदान उपलव्ध गराइनेछ।	40 माइक्रोन भन्दा कम मोटाईको प्लाष्टीक प्रयोगमा प्रतिबन्ध सम्बन्धी परिपालना अनुगमन (55 पटक)	2२ पटक	यसको लागि बजेट विनियोजन नभएको कार्यालयको उद्योग अनुगमनको शिर्षकबाट खर्च गरिएको
		प्लाष्टिकजन्य फोहोर व्यवस्थापन कार्ययोजना निर्माण गर्ने (१ वटा)	कार्ययोजनाको मस्यौदा तयार भएको	
		प्लाष्टिकको झोला विस्थापित गर्ने गरी उद्योग स्थापना गर्दा मेसिन खरीदमा दिने अनुदान (१०० वटा)	0 (नभएको)	अनुदान लिन कोहीपनि उद्योगी विभागमा सम्पर्कमा नआएको

१६१	वातावरणीय प्रदुषणले मानव स्वास्थ्यमा पारेको प्रतिकूल प्रभावलाई नियन्त्रण गर्न र स्वच्छ एवम् वातावरणमैत्री विकासलाई प्रवर्द्धन गर्न विद्युतीय सवारी साधनको उपयोगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ। पेट्रोलियम पदार्थबाट सञ्चालन हुने हलुका सवारी साधनलाई सम्वत 2088 सम्ममा विद्युतीय सवारी साधनले विस्थापित गर्ने रणनीतिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। यसका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने नीति, छुट तथा सुविधा र पूर्वाधार विकासका सम्बन्धमा सुझाव दिन विज्ञ सहितको कार्यदल गठन गरिनेछ। पेट्रोलियम पदार्थबाट सञ्चालन हुने सवारी साधनलाई विद्युतीय सवारी साधनमा रुपान्तरण गरेमा ५ वर्षसम्म नविकरण शुल्क र सडक निर्माण तथा सम्भार दस्तुर छुट दिने व्यवस्था मिलाएको छ।	विद्युतीय सवारी साधनले विस्थापित गर्ने रणनीतिक योजना तर्जुमा	० (नभएको)	यस कार्यक्रमको लागि बजेट विनियोजन नभएको
१६२	रौतहट, वारा, पर्सा, चितवन, बाँके, बर्दिया, कैलाली र कञ्चनपुर लगायतका तराई-मधेशका 13 जिल्लामा कार्बन उत्सर्जन न्यूनीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ। जलवायु परिवर्तनको प्रतिकूल प्रभाव न्यूनीकरण गर्न स्थानीय समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ।	गल्छी/पहिरो नियन्त्रण	लक्ष्य ६५ वटा, प्रगति ६० वटा, ९२.३१ प्रतिशत	
१६३	इलाम, राजविराज, जोमसोम, दिपायल लगायतका स्थानमा वायु गुणस्तर मापन केन्द्र स्थापना गरिनेछ। वायु, ध्वनी तथा जल प्रदुषण सम्बन्धी	वायु गुणस्तर मापन केन्द्र स्थापना (Gaseous Parameter सहित) (३ स्थान)	कार्यक्रम हुन नसकेको	

	क्षेत्रगत मापदण्ड अध्यावधिक गरी कायान्र्वयन गरिनेछ।	वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कनको अनुगमन तथा परिक्षण निर्देशिका तयारी तथा प्रकाशन (वातावरण संरक्षण नियमावलीद्वारा पहिचान भएका १२ क्षेत्रहरुको बेग्लाबेग्लै सूचक सहित)	उर्जा क्षेत्र, स्वास्थ्य क्षेत्र र फोहोरमैला व्यवस्थापन क्षेत्रको मस्यौदा तयार भएको	तिन क्षेत्रको मात्र मस्यौदा तयार भएको

आ.व. २०७८/०७९ को बजेट वक्तव्यको अनुसूची १४ अनुसारको प्रगति विवरण तालिक ३.३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ३.३: बजेट वक्तव्यको अनुसूची १४ को प्रगति अवस्था

क्र.सं.	उपक्षेत्रगत कार्यक्रम	इकाई	आ.व. २०७८/७९ को लक्ष्य	आ.व. २०७८/७९ को प्रगति
१	विरूवा उत्पादन, खरिद, वितरण (वार्षिक)	गोटा (हजारमा)	२५०	१८५०१.७३
२	वन क्षेत्रबाट अनुमानित राजस्व रकम	रू (अर्ब)	४.५	५.५०८
३	काठको उत्पादन	क्यू.फिट (लाख)	२५०	२१७.९०
४	पानी मूहान, पोखरी संरक्षण र सिमसार क्षेत्र व्यवस्थापन	संख्या	२७५	४१०
५	घाँसे मैदान व्यवस्थापन	हेक्टर	२०००	११५३
६	शहरी हरित उद्यान निर्माण तथा व्यवस्थापन	संख्या	५५	४४
७	गल्छी/खहरे/पहिरो नियन्त्रण तथा रोकथाम	संख्या	२४०	२७४
८	वन क्षेत्रबाट रोजगारी सिर्जना	हजार	३५	४७.०९

३.४ आ.व. २०७८/०७९ मा वन तथा वातावरणले हासिल गरेका मुख्य उपलव्धीहरु

वन तथा वातावरण मन्त्रालयले आ.व. २०७८/०७९ मा हासिल गरेका प्रमुख उपलब्धिहरु तालिका ३.४ मा देखाइएको छ।

तालिका ३.४ मुख्य उपलब्धीहरु

सि नं.	मुख्य सूचकहरु	उपलव्धि
१	राजस्व संकलन	५ अरव ५० करोड (प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क : ३ अरव ६९ करोड समेत) (गत वर्ष ४ अरव ०६ करोड (प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क : ३ अरव ३८ करोड समेत)।
२	वन क्षेत्रको (कोष, समिति, संस्थानको) आम्दानी	९६ करोड ७१ लाख ८५ हजार (गत वर्ष ७६ करोड ६७ लाख ११ हजार)
३	काठ उत्पादन (क्यू. फिट)	२ करोड १७ लाख (गत वर्ष १ करोड ९४ लाख २४ हजार)
५	दाउरा उत्पादन (चट्टा)	१४ हजार ६ सय २६ (गत वर्ष १० हजार ५ सय ८२)
६	विरुवा उत्पादन	१ करोड ८५ हजार विरुवा उत्पादन तथा ३ हजार ७ सय २९ हेक्टर वृक्षारोपण (गत वर्ष २ करोड ७३ हजार विरुवा उत्पादन तथा २ हजार ५ सय ८८ हेक्टर वृक्षारोपण)
८	अतिक्रमण नियन्त्रण (हेक्टर)	२०४.२९ (गत वर्ष ८२०.८ वटा)
९	रोजगारी सृजना (श्रमदिन)	४७ लाख ९ हजार (गत वर्ष ५१ लाख ९७ हजार)
१०	वनमा आधारित उद्योगहरुको स्थापना (संख्या)	२ हजार २० वटा वनमा आधारित लघु तथा साना उद्योग (गत वर्ष १ हजार ८ सय ९६ वटा)
११	संरक्षित क्षेत्रमा पर्यटकको संख्या	७५ हजार ९ सय ३० विदेशी पर्यटक सहित जम्मा ३ लाख ९० हजार ६ सय ६९ (गत वर्ष ११ हजार ३ सय ९८ विदेशी पर्यटक सहित जम्मा २ लाख ४४ हजार २ सय १४)

१२	वनस्पति उद्यान र सदर चिडियाखानामा आगन्तुकको संख्या	११ लाख ५ हजार ६ सय १५ जना (गत वर्ष ४ लाख १० हजार ७ सय ८३ जना)
१३	राहत वितरण	१०,१८३ घटनाको लागि १४ करोड ८३ लाख २८ हजार ० सय ९९ (गत वर्ष १०,१८६ घटनाको लागि १२ करोड ९४ लाख ७२ हजार ३ सय ९३ राहत वितरण)
१४	विकास निर्माणका आयोजनाहरुलाई वन क्षेत्रको उपलव्धता	३९ वटा विकास आयोजनालाई ४६५.४१६ हेक्टर (गत वर्ष ३३ वटा विकास आयोजनालाई १२१५.४३१ हेक्टर वन क्षेत्र उपलव्ध गराइएको)
१५	वातावरणीय नियमन	५० वटा EIA, ६ वटा SEIA, ५२ वटा SD/ToR (गत वर्ष ६१ वटा EIA, ८ वटा SEIA, ४३ वटा SD/ToR, स्वीकृत)
१६	हर्बल केयर उत्पादन (थान)	५३ लाख ४९ हजार ७ सय ६७ (गत वर्ष ६४ लाख ७४ हजार)
१७	सुगन्धित तेल उत्पादन (टन)	६६.११ (गत वर्ष ६५)
१८	वेरुजु फछ्र्यौट (प्रतिशत)	१७.०८ (गत वर्ष ६.६९ प्रतिशत)
१९	गुनासो फछ्र्यौट (प्रतिशत)	६३.५३ (गत वर्ष ४५.६८ प्रतिशत)

मुख्य मुख्य सूचकहरु	इकाई	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९
वन तथा वनस्पति				
राजश्व संकलन	रु.	५ अरव १ करोड (प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क समेत)	४ अरव ०६ करोड (प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क : ३ अरव ३८ करोड समेत)	५ अरव ५० करोड (प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क : ३ अरव ६९ करोड समेत)
वन क्षेत्रवाट प्राप्त आम्दानी	रु.	८६ करोड ८१ लाख	७६ करोड ६७ लाख ११ हजार	९६ करोड ७१ लाख ८५ हजार
रोजगारी सृजना (हजार)	श्रमदिन		५१ लाख ९७ हजार	४७ लाख ९ हजार
काठ उत्पादन	क्यू फिट	१ करोड ९४ लाख क्यू फिट	१ करोड ९४ लाख २४ हजार	२ करोड १७ लाख हजार
दाउरा उत्पादन	चट्टा		१० हजार ५ सय ८२	१४ हजार ६ सय २६

बिरुवा उत्पादन	वटा	२ करोड ३४ लाख २१ हजार	२ करोड ७३ हजार बिरुवा उत्पादन	१ करोड ८५ हजार बिरुवा उत्पादन
वृक्षारोपण	हेक्टर	२ हजार ९ सय ७३	२ हजार ५ सय ८८ हेक्टर वृक्षारोपण	३ हजार ७ सय २९ हेक्टर वृक्षारोपण
अतिक्रमण नियन्त्रण	हेक्टर	७९७.०८	८२०.८	२०५.२९
सुगन्धित तेल उत्पादन	थान	४४.८	४६.६	१६.५९
हर्वल केयर उत्पादन	टन	४९ लाख ६५ हजार ९ सय ३४	६४ लाख ७४ हजार ६ सय १३	५३ लाख ४९ हजार ७ सय ६७
जडिवुटी प्रजातिका नमूनाहरुको विदेश निकासीमा सहजीकरण	नमुनाहरु	१ हजार ५ सय ७	१ हजार ७ सय २१	१ हजार ५ सय २९
हर्वोरियम नमुना डिजिटाइजेसन	वटा	३० हजार ७०	३० हजार ५	३२ हजार ९
वन्यजन्तु तथा जैविक विविधता संरक्षण				
वन्यवन्तुको वासस्थान सुधार				
घाँसे मैदान व्यवस्थापन	हेक्टर	२७२८.९	४३८४	१८४७
पानी पोखरी निर्माण तथा मर्मत	वटा	२३५	२९०	१०७
मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व व्यवस्थापन				
राहत वितरण		८ हजार १ सय ६४ घटनाको लागि १० करोड ६६ लाख ७५ हजार ९ सय ७१	१०,१८६ घटनाको लागि १२ करोड ९४ लाख ७२ हजार ३ सय ९३	१०,१८३ घटनाको लागि १४ करोड ८३ लाख २८ हजार ० सय ९९
मेषजाली सहितको तारवार निर्माण	कि.मि	२८.९१	५२.२१	३२.३५
विद्युतीय तारवार निर्माण	कि.मि	१४	५	५
चुरे संरक्षण				
गल्छी पहिरो र खहरे नियन्त्रण	वटा	२०१	१३८	१७०
नदी खोला किनारा व्यवस्थापन	कि.मि.	१९.३३४	२३.६९	३०.८५
भूमिगत जल पुनर्भरण र सतहमुनिको पानी उपयोग	वटा	१०३	५६	७७
जलवायु परिवर्तन तथा वातावरण				
वातावरणीय प्रतवेदन स्विकृति				

वातावरणीय प्रभाव अध्ययन	वटा	४४	६१	५०
पूरक वातावरणीय प्रभाव अध्ययन	वटा	४	८	६
क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन/कार्यसूची	वटा	९१	४३	५२
वायु गुणस्तर मापन केन्द्रहरु संचालन	हाल सम्म नेपाल भरी २९ वटा वायु गुणस्तर मापन केन्द्रहरु संचालनमा आएका छन ।			
विकासमा सहजीकरण				
वन अन्य प्रयोजनाका लागि प्रदान	हेक्टर	४२ वटा आयोजनालाई ५७४.०७५ हे	३३ वटा आयोजनालाई वन क्षेत्रको १२१५.४३१ हेक्टर क्षेत्रफल	३९ वटा विकास आयोजनालाई ४६५.४१६ हेक्टर

खण्ड-४: मन्त्रालयले कार्यान्वयन गर्ने गरी भएका उच्चस्तरीय निर्णयहरुको कार्यान्वयन प्रगति

४.२ राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको वैठकको वन क्षेत्रसंग सम्बन्धित निर्णयहरु र कार्यान्वयन स्थिति

राष्ट्रिय विकास समस्या समाधान समितिको ४९ औ वैठकको वन क्षेत्रसंग सम्बन्धित निर्णयहरु र कार्यान्वयन स्थिति

वैठकको निर्णय	कार्यान्वयन स्थिति
सरकारको लगानीमा संचालित ३३ के.भी. विद्युत वितरण आयोजनाको लागि गर्नुपर्ने प्रारम्भिक वातावरणीय परीक्षण (IEE) तथा चुरे संरक्षण क्षेत्रमा गर्नुपर्ने वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन (EIA) को प्रकृया अत्यन्तै झन्झटिलो र कठिन प्रकृतिको भएकाले आयोजना निर्माणमा समस्या देखिएको हुदा सो समस्या समाधानका लागि अध्ययन गरी २ (दुई) महिनाभित्र प्रतिवेदन पेश गर्न राष्ट्रिय योजना आयोगका सम्वन्धित विषय हेर्ने सदस्षको संयोजक्तवमा वन तथा वातावरण मन्त्रालय र उर्जा जलस्रोत तथा सिँचाई मन्त्रालयका सचिव सदस्य रहने गरी समिति गठन गर्ने	राष्ट्रिय योजना आयोगका माननीय सदस्य सलोनी सिंह प्रधानज्युको संयोजकत्वमा समिति गठन भई प्रतिवेदन तयार भई पेश भएको ।

खण्ड -५ अनुसूचीहरु

अनुसूची १ः आ.व. २०७८/०७९ को वजेट वक्तव्यका बुँदाहहरु

वजेट वक्तव्यका बुँदाहरु

१५१

काष्ठ, गैरकाष्ठ र जडीबुटीमा आधारित वनजन्य उद्यमलाई रोजगारी र आर्थिक उपार्जनसँग आवद्ध गरी उद्यमशीलता प्रवर्द्धन गरिनेछ। मुलुकको आर्थिक समृद्धिमा वन क्षेत्रको योगदान अभिवृद्धि गर्न दिगो वन व्यवस्थापनको राष्ट्रिय मापदण्ड कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ।

१५२

राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत शिवालिक तथा महाभारत क्षेत्रमा २ सय पोखरी निर्माण गरी भूमिगत जलपुनर्भरण गरिनेछ। चुरे क्षेत्रका १ सय ६४ नदी प्रणालीमा भूक्षय नियन्त्रणका कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

१५३

निर्यातको सम्भावना रहेका बोधिचित्त, रुद्राक्ष, चिराइतो, श्रीखण्ड, पाँचऔंले लगायतका उच्च मुल्ययुक्त वनस्पति र जडिबुटीको व्यावसायिक उत्पादन,७ प्रशोधन, प्रमाणीकरण र बजारीकरण गर्न प्रोत्साहित ८गरिनेछ। भौगोलिक सम्भाव्यताका आधारमा वनस्पती एवम् जडिबुटीका नर्सरी विकास गरिनेछ। जडिबुटी वालीको बीमा गरी प्रिमियम रकममा ५० प्रतिशत अनुदान दिइनेछ।

१५४

राष्ट्रिय निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षित क्षेत्र, मध्यवर्ती क्षेत्र, सीमसार, वनस्पति उद्यान र सामुदायिक वनमा जैविक विविधता र प्राकृतिक सौन्दर्यमा आधारित पर्यटन पूर्वाधार विकास गरिनेछ। निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा कञ्चनपुर, बर्दिया, चितवन, नुवाकोट र दोलखा जिल्लामा प्रकृतिमा आधारित पर्यटन पूर्वाधार विकास कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

१५५

भक्तपुरको सूर्यविनायकमा निर्माणाधिन राष्ट्रिय प्राणी उद्यान र तनहुँमा भानुभक्त प्राणी उद्यानको निर्माण कार्य सम्पन्न गरिनेछ। सबै प्रदेशमा प्रादेशिक तहका प्राणी उद्यान स्थापना गर्न सम्भाव्यता अध्ययनका लागि बजेट छुट्ट्याएको छ ।

१५७

वनजन्य पशुपन्छीको व्यावसायिक पालन गर्न निजी, सहकारी र सामुदायिक संस्थालाई प्रोत्साहित गरिनेछ। पाँचऔले, केशर र यार्सागुम्वा जस्ता दुर्लभ एवम् वहुमूल्य वनस्पती तथा जडिवुटीको व्यावसायिक खेती गर्न अनुसन्धान केन्द्र स्थापना गरिनेछ। बाघ, एकसिंघे गैडा, हात्ती, कस्तुरी, गोही, सालक जस्ता संकटापन्न तथा दुर्लभ वन्यजन्तुको संरक्षण गरिनेछ।

१५८

रोजगारी र आय आर्जनको अवसर विस्तार गर्न वनक्षेत्रमा सामूहिक खेती र निजी जग्गामा कृषि वन लगाउन प्रोत्साहित गरिनेछ। लुम्बिनी प्रदेश र प्रदेश नं २ का ५० स्थानीय तहमा समृद्धिका लागि वन कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ।

१६०

प्लाष्टिकजन्य पदार्थबाट हुने वातावरणीय प्रदुषण न्यूनीकरण गर्न द्धण माइक्रोन भन्दा पातलो प्लाष्टिकको उत्पादन, आयात, बिक्री वितरण र प्रयोगमा आगामी श्रावण ज्ञ गतेदेखि पूर्णरुपमा प्रतिबन्ध लगाएको छु। सपिङ्ग मल तथा डिपार्टमेन्टल स्टोर लगायत सबै व्यापारिक प्रतिष्ठानमा प्लाष्टिकको झोलाको सट्टा सूती, जुट वा कागजका झोला प्रयोग गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाएको छु। चालिस माइक्रोन भन्दा पातलो प्लाष्टिक झोला वा सीट उत्पादन गर्ने उद्योगले पुरानो मेशिनको पार्टपुर्जा प्रतिस्थापन गरी नयाँ जडान गरेमा हुने थप लगानी वरावरको रकम पुँजीगत अनुदान उपलव्ध गराइनेछ।

१६१

वातावरणीय प्रदुषणले मानव स्वास्थ्यमा पारेको प्रतिकूल प्रभावलाई नियन्त्रण गर्न र स्वच्छ एवम् वातावरणमैत्री विकासलाई प्रवर्द्धन गर्न विद्युतीय सवारी साधनको उपयोगलाई प्रोत्साहन गरिनेछ। पेट्रोलियम पदार्थबाट सञ्चालन हुने हलुका सवारी साधनलाई सम्वत द्दण्डड सम्ममा विद्युतीय सवारी साधनले विस्थापित गर्ने रणनीतिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। यसका लागि अवलम्बन गर्नुपर्ने नीति, छुट तथा सुविधा र पूर्वाधार विकासका सम्बन्धमा सुझाव दिन विज्ञ सहितको कार्यदल गठन गरिनेछ। पेट्रोलियम पदार्थबाट सञ्चालन हुने सवारी साधनलाई विद्युतीय सवारी साधनमा रुपान्तरण गरेमा ५ वर्षसम्म नविकरण शुल्क र सडक निर्माण तथा सम्भार दस्तुर छुट दिने व्यवस्था मिलाएको छु।

१६२

रौतहट, वारा, पर्सा, चितवन, बाँके, बर्दिया, कैलाली र कञ्चनपुर लगायतका तराई-मधेशका ज्ञघ जिल्लामा कार्बन उत्सर्जन न्यूनीकरण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ। जलवायु परिवर्तनको प्रतिकूल प्रभाव न्यूनीकरण गर्न स्थानीय समुदायको क्षमता अभिवृद्धि गरिनेछ।

१६३

इलाम, राजविराज, जोमसोम, दिपायल लगायतका स्थानमा वायु गुणस्तर मापन केन्द्र स्थापना गरिनेछ। वायु, ध्वनी तथा जल प्रदुषण सम्बन्धी क्षेत्रगत मापदण्ड अध्यावधिक गरी कायान्र्वयन गरिनेछ।

अनुसूची २: संरक्षित क्षेत्रमा पर्यटकको संख्या

सि.नं	संरक्षित क्षेत्रको नाम	वाह्य प्रयटक (जना)	जम्मा पर्यटक (जना)
१	चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज	२८१९	९८९२८
२	बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज	२६९	८०७७
३	लामटाङ राष्ट्रिय निकुन्ज	३४२	४५७२
४	रारा राष्ट्रिय निकुन्ज	२३	१०२४०
५	बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज	६	४४२
६	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुन्ज	२४५१	४१०९
७	शे(फोक्सुन्डो राष्ट्रिय निकुन्ज	१०	१७६६
८	शिवपुरी-नागार्जुन राष्ट्रिय निकुन्ज	६४२	९४७७८
९	मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुन्ज	३०	४१०
१०	खप्तड राष्ट्रिय निकुन्ज	३	१६८८
११	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुन्ज	८	२९६५
१२	पर्सा राष्ट्रिय निकुन्ज	५	१५२
१३	कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष	१७	९८१८
१४	ढोरपाटन शिकार आरक्ष	२०	५७०२
१५	अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र	४९२१	१९
१६	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	३०	३०
१७	मनास्लु संरक्षण क्षेत्र	१९४	१९४
१८	कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र	२	४५२७
१९	अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्र	३	६
२०	कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र	४२	५३
	जम्मा	**९६८९**	**२५१९२१**

श्रोत; *राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, २०७८*

अनुसूची ३: वन्यजन्तुबाट भएको क्षतिको राहत वितरणको विवरण

वन्जन्तुवाट भएको क्षतिको विवरण

क्र.सं.	वन्यजन्तु को नाम	सामान्य घाइते	सख्त घाइते	मानिस मृत्यु	पशुधन को क्षति	भण्डारण गरेको अन्नको क्षति	घरगोठ को क्षति	अन्नबालिको क्षति	जम्मा
१	हात्ती	७	१४	२३	०	२९३	४५३	१२६८	२०५८
२	गैंडा	१०	१७	५	०	०	०	२९९	३२५
३	बाघ	७	८	२१	४८१	०	०	०	५१७
४	भालु	१६	४१	२	०	०	०	०	५९
५	चितुवा	९	५	३	३९४६	१४	०	०	३९६३
६	हिउँ चितुवा	०	०	०	११९३	०	०	०	११९३
७	ध्वाँसे चितुवा	०	०	०	०	०	०	०	०
८	ब्वाँसो	१	०	०	४२२	०	०	०	४२३
९	जँगली कुकुर	०	०	०	०	०	०	०	०
१०	जँगली वँदेल	१९	२५	३	०	०	०	३७४६	३९४४
११	अर्ना	२	५	०	०	०	०	५१	१८२
१२	मगर गोही	०	०	०	४	०	०	०	५
१३	अजिंगर	०	०	०	१	०	०	०	१
१४	गौरी गाई	०	१	१	०	०	०	०	२
जम्मा घटना		७२	११६	५८	६०४६	२९३	४५३	५६३३	१२६७२

श्रोत; राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, २०७८

राहत वितरण

सि.नं	संरक्षित क्षेत्रको नाम	राहत रकम
१	चितवन राष्ट्रिय निकुन्ज	३,०४,७३,३८७.०
२	बर्दिया राष्ट्रिय निकुन्ज	२,०८,२४,२६३.०
३	लामटाङ राष्ट्रिय निकुन्ज	१,१३,१६,७९३.०
४	रारा राष्ट्रिय निकुन्ज	२१,५२,५७९.४५
५	बाँके राष्ट्रिय निकुन्ज	१,१३,१६,७९३.०
६	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुन्ज	८४,७६,५०३.००
७	शे-फोक्सुन्डो राष्ट्रिय निकुन्ज	१,१४,०५,५००.००
८	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुन्ज	२,१९,९४,६३५.००
९	मकालु बरुण राष्ट्रिय निकुन्ज	७,४८,०००.००
१०	खप्तड राष्ट्रिय निकुन्ज	४२,७२,८४२.००
११	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुन्ज	१,३४,३१,०३५.००
१२	पर्सा राष्ट्रिय निकुन्ज	६९,६१,३४६.००
१३	कोशीटप्पु वन्यजन्तु आरक्ष	१,८०,६५,४८९.००
१४	ढोरपाटन शिकार आरक्ष	२७,४६,३२५.००
१५	अन्नपुर्ण संरक्षण क्षेत्र	७१,७८,५२०.००
१६	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	२२,५५,६६९.००
१७	मनास्लु संरक्षण क्षेत्र	५७,४१,५५५.००
१८	कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र	२३२५०००.००
१९	अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्र	७,४६,९६९.००
२०	कंचनजंघा संरक्षण क्षेत्र	३,९८,०००.००
	जम्मा	१०,६३,७४,२४५.५

श्रोत; राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, २०७८

अनुसूची ४: राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाहरुका लागि उपलब्ध गराइएको वनक्षेत्रको विवरण

क्र.सं.	योजनाको नाम	स्थान	उपलब्ध गराईएको वनको क्षेत्रफल (हेक्टर)	हटाईने रूखविरूवा संख्या	समयावधी (वर्ष)	मन्त्रिपरिषदको निर्णय मिति
१	बलाँच-अत्तरिया १३२ के.भी. प्रसारणलाईन आयोजना	कैलाली जिल्लाको गोदावरी न.पा.-४ भ्यागुते पानीमा रहेको टावर नं. ३७७ स्थानान्तरण	१.५१८	८२		२०७८/४/३२ म.प.बै.सं. ३५/०७८
२	काठमाण्डौं-तराई/मधेश द्रुतमार्ग निर्माण	मकवानपुर जिल्लाको २ वटा सामुदायिक वनहरू	५.२२०	३८४		२०७८/५/३ म.प.बै.सं. ३७/०७८
३	सशस्त्र प्रहरी गुल्मको ब्यारेक भवन र जिल्ला प्रहरी कार्यालय दार्चुलाको चौकी भवन निर्माणको लागि काठ बन्दोबस्त	अपि नम्पा संरक्षण क्षेत्र, दार्चुला			१	२०७८/५/२१ म.प.बै.सं ४१/०७८
४	सगरमाथा आन्तरिक विमानस्थल निर्माण, उदयपुर जिल्ला	उदयपुर जिल्लाको जोगीदह, त्रियुगा न.पा.-१२२	१५६.११०	१८,४२३		२०७८/५/२५ म.प. बै.स. ४२/०७८
५	लिखु ए-न्यू खिम्ती १३२ के.भि. प्रसारणलाईन आयोजना	रामेछापको उमाकुण्ड तथा गोकुलगंगा गाउपालिका र दोलखा जिल्लाको तामाकोशी	१६.२९८	१६६०.०००	२५	२०७८/०६/११ म.प.बै.सं४५

		गाउँपालिका				/०७८
६	ल्याप्चेखोला जलविद्युत आयोजना (१६० मे.वा.)	दोलखा जिल्लाको बिगु गाउँपालिका-१ लामाबगर अन्तर्गत गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	५६.९३०	५,१८४	३०	२०७८/०६ /१४ म.प.बै.सं४६ /०७८
७	सुनकोशी मरीन डाईभर्सन बहुउद्देश्यीय आयोजना	सिन्धुली जिल्ला, कमलामाई न.पा. २ र ४	०.७७०	९२		२०७८/०७ /११ म.प.बै.सं५२ /०७८
८	मकरीगाड ३३ के.भि. प्रसारणलाईन	दार्चुला जिल्लाको अपि-हिमाल, मार्मा र शैल्यशिखर गा.पा.	९.५७०	२२	२५	२०७८/८/ १३ म.प. बै.स. ५५/०७८
९	माथिल्लो म्याग्दी-१ जलविद्युत आयोजना (५३.५ मे.वा.)	म्याग्दी जिल्लाको धौलागिरी गा.पा.-४ र मालिका गा.पा.-७	४.८४०	१५६	३०	२०७८/०८ /१६ म.प.बै.सं. ५६/०७८
१०	सुर्खेत-बिजौरा ३३ के.भी. प्रसारणलाईन निर्माण	सुर्खेत जिल्लाको विरेन्द्रनगर न.पा., बाराहताल गा.पा. र पन्चपुरि गा.पा.	१०.५२०	१,३५७	२५	२०७८/०९ /१ म.प.बै.सं. ५७/०७८
११	टाक्टोर-लामाजुरा सडक निर्माण	दुधकुण्ड नगरपालिका-२	२.५७०	३५५		२०७८/०९ /१४ म.प.बै.सं.

						५९/०७८
१२	चुनढुङ्गा उत्खनन	रोल्पा जिल्ला रुन्टीगढी गा.पा.-६	४.९५०	१,१३३	१५	२०७८/०९/१४ म.प.बै.सं. ५९/०७८
१३	माथिल्लो राहुघाट जलविद्युत आयोजना (४८.५ मे.वा.)	म्याग्दी जिल्लाको रघुगंगा गा.पा.-४, ५ र ७	४.९६०	६५७	३०	२०७८/०९/२१ म.प.बै.सं. ६०/०७८
१४	वन क्षेत्रमा कार्बन सञ्चितीको पहिचान सम्बन्धि अनुसन्धानका लागि रुख कटान गर्ने	देशै भरका राष्ट्रिय वन र संरक्षित क्षेत्र		१,१००		२०७८/०९/२१ म.प.बै.सं. ६०/०७८
१५	म्याग्दी खोला जलविद्युत आयोजना (५७.३ मे.वा.)	म्याग्दी जिल्लाको धौलागिरी गा.पा.-४	११.३६०	५११	३०	२०७८/०९/२१ म.प.बै.सं. ६०/०७८
१६	सर्वोत्तम सिमेन्ट उद्योग	नवलपरासी जिल्ला रामग्राम-५ जोडेनी				२०७८/०९/३० म.प.बै.सं. ६१/०७८
१७		रोल्पा जिल्ला रुन्टीगढी गा.पा. वडा नं ६	४.९५०	१,१३३	१५	२०७८/१०/७ म.प.बै.सं. ५९/०७८

१८	शुक्लाफाँटा न.पा. कञ्चनपुर र गोदावरी न.पा. को फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा प्रशोधन (ISWM & FSTP)	शुक्लाफाँटा न.पा. - ११ र गोदावरी न.पा. - ३ चौकीडाँडा	९.९८०	१,९४०		२०७८/१०/१० म.प.बै.सं. ६२/०७८
१९	मादमे खोला जलविद्युत आयोजना (२४ मे.वा.) निर्माण	कास्की जिल्ला मादी गा.पा.-२	११.२५०	८५१	३०	२०७८/१०/१० म.प.बै.सं. ६२/०७८
२०	चूनढुङ्गा उत्खनन् कार्य	पाल्पा जिल्लाको निस्दी गा.पा. ७	४.९९०	१६४		२०७८/१०/२४ म.प.बै.सं. ६४/०७८
२१	आधारभूत अस्पताल निर्माण	अर्घाखाँची जिल्ला भुमिकास्थान न.पा. - ७ नुवाकोट चिदीचौर	०.४५०	०		२०७८/११/१६ म.प.बै.सं. ६७/०७८
२२	पर्वत जिल्ला महाशिला गा.पा.को प्रशासकीय भवन निर्माण	पर्वत जिल्ला महाशिला गा.पा.	०.१५५			२०७८/११/२६ म.प.बै.सं. ६८/०७८
२३	पुष्पलाल मध्यपहाडी लोकमार्ग स्तरोन्नति	गोरखा जिल्ला अन्तर्गत पालुङ्टार न.पा.-१,२ र ४, सिरानचोक गा.पा.-४,५, र ६ तथा भिमसेन थापा गा.पा. - १)	३.१४०	१,२१५		२०७८/१२/०६ म.प.बै.सं. ७०/०७८

२४	सोलुखोला (दुधकोशी) जलविद्युत आयोजनाको १३२ के.भी. प्रसारण लाईन निर्माण	सोलुखुम्बु जिल्ला थुलुङ्दुधकोशी गा.पा. २ र ३	१०.९१०	९५६		२०७८/१२/०६ म.प.बै.सं. ७०/०७८
२५	दूधकुण्ड खोला ज.वि. आयोजना १२ मे.वा.	सोलुखुम्बु जिल्ला सोलुदुधकुण्ड न.पा. १ र २	४.९००	१,४३८	३०	२०७८/१२/०६ म.प.बै.सं. ७०/०७८
२६	चेपे ए जलविद्युत आयोजना (७ मे.वा.) निर्माणका लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने ।	गोरखा जिल्लाको सिरानचोक गाँउपालिका-१ र लमजुङ जिल्लाको दुधपोखरी गाँउपालिका-५	०.५६०	२०१	३०	२०७८/१२/०६ म.प.बै.सं. ७०/०७८
२७	भालेश्वर मा.वि. काभ्रेपलाञ्चोकको पुनर्निर्माण	काभ्रेपलाञ्चोक जिल्ला पनौति न.पा.-८	१.६८०	५६		२०७८/१२/१४ म.प.बै.सं. ७१/०७८
२८	चेपेखोला जलविद्युत आयोजना ८.६३ मे.वा.	गोरखा जिल्ला अजिरकोट गा.पा.-२, लमजुङ्ग जि. दुधपोखरी गा.पा.-१)	२.८६२	१३८	३०	२०७८/१२/१४ म.प.बै.सं. ७१/०७८
२९	हिदीखोला जलविद्युत आयोजना (६.८२ मे.वा.) निर्माणका लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने ।	लमजुङ जिल्लाको मर्स्याङ्दी गाँउपालिका वडा नं ६ र ७	४.२८०	१५७	३०	२०७८/१२/२४ म.प.बै.सं.

						७३/०७८
३०	ठुलोखोला ज.वि. आयोजना २१.३ मे.वा.	म्याग्दी जिल्ला रघुगंगा गा.पा. ७-८	४.९८०	१,६४९	३०	२०७८/१२/२४ म.प.बै.सं. ७१/०७८
३१	उत्तर दक्षिण मुलघाट दोभान ओलाङचुङगोला सडक निर्माणका लागि ताप्लेजुङ जिल्लाको वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने ।	ताप्लेजुङ जिल्लामा रहेको कञ्चनजंघा संरक्षण क्षेत्र	३१.१७४	६२७		२०७९/१/१३ म.प.बै.सं. १/०७९
३२	मध्य मोदी जलविद्युत आयोजनाको १३२ के.भी. प्रसारणलाइनको लागि वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने।	पर्वत जिल्ला मोदी गाँउपालिका वडा नं-२	१.९७३	३८०	२५	२०७९/१/१३ म.प.बै.सं. १/०७९
३३	कोहलपुर÷सुर्खेत १३२ के.भी. प्रसारणलाइन आयोजनाकोलागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने	वाँके, बर्दिया, सुर्खेत जिल्ला	६९.१७३	१३१३७	२५	२०७९/३/६ म.प.बै.सं. १०/०७९
३४	महाकाली पुल आयोजना क्षेत्रमा रहेका रुखहरु हटाउने सम्वन्धमा	कञ्चनपुर जिल्लाको दोधाराचाँदनी नगरपालिका वडा नं -१	०.०००	३		२०७९/३/१४ म.प.बै.सं. ११/०७९
३५	भलौंदी खोला जलविद्युत आयोजना (२.६४५ मे.वा.) निर्माणका लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने।	कास्की जिल्लाको माछापुच्छ्रे गाँउपालिका-१	२.०१८	३९९	२५	२०७९/३/१४ म.प.बै.सं. ११/०७९
३६	मध्य भोटेकोशी जलविद्युत आयोजनाको २२० के.भी. प्रसारणलाइनको लागि वन	सिन्धुपाल्चोक जिल्ला बाह्रविसे नगरपालिका वडा नं. ५	४.४५५	३८	२५	२०७९/३/१४ म.प.बै.सं.

	क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने					११/०७९
३७	भेडेटार स्काई वाक निर्माणको लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने ।	धनकुटा जिल्लाको साँगुरीगढी गा. पा. वडा नं. ६ भेडेटार	०.५६०	१८	२५	२०७९/३/१४ म.प.बै.सं. ११/०७९
३८	कर्णाली प्रदेशको प्रादेशिक सरुवा रोग अस्पताल निर्माणको लागि राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने	सुर्खेत	४.९००	१४१	२५	२०७९/३/१४ म.प.बै.सं. ११/०७९
३९	वागमती प्रदेश ट्राफिक प्रहरी कार्यालय रामनगर चितवनलाई राष्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्न दिने ।	चितवन	०.४६०	३		२०७९/३/२१ म.प.बै.सं. १२/०७९
जम्मा			**४६५.४१६**	**५५७६०.०००**		

श्रोत; वन तथा जलाधार महाशाखा, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, २०७९

अनुसूची ५: वातावरणीय नियमन सम्बन्धी विवरण

आ.व. २०७८/०७९ मा वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन स्वीकृत भएका क्षेत्रगत आयोजनाहरुको विवरण

कुल स्वीकृत वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन जम्माः— ४९

महिना	सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति	प्रति महिना स्वीकृत भएका आयोजनाहरुको संख्या
असोज	१	राष्ट्रिय प्रतिरक्षा विश्वविद्यालय काभ्रेपलान्चोक बागमती	२०७८/०६/१६	१
मंसिर	२	**Establishment of effective Mobile telecommunication network(BTS Tower) In Annapurna Base camp, Myagdi and Mustang Gandaki**	२०७८/०८/०८	१०
	३	तमोरखोला-५ जलविद्युत आयोजना (३७.५० मे.वा) ताप्लेजुङ्ग प्रदेश नम्वर १	२०७८/०८/१६	
	४	एन्फा बहुउद्देशिय फुटवल टेक्निकल सेन्टर कास्की गण्डकी	२०७८/०८/२०	
	५	गोरखा पोलिटेक्निक कलेज एण्ड रिसर्च सेन्टर बाँके लुम्बिनी	२०७८/०८/२०	
	६	छिन्नमस्ता अस्पताल २०० शय्या सप्तरी मधेश प्रदेश	२०७८/०८/२२	
	७	किसान एग पोल्ट्री फर्म नवलपरासी पुर्व गण्डकी	२०७८/०८/२२	
	८	घट्टेखोला साना जलविद्युत आयोजना (९९० कि.वा.) सिन्धुपाल्चोक बागमती	२०७८/०८/२२	
	९	गोडहुवा-कुम्वर-बेतहनी-नेपालगञ्ज- मानखोला सडक बाँके लुम्बिनी प्रदेश	२०७८/०८/२२	
	१०	लगडी-गडीयानी-जामदह-साँघुरे सडकमध्ये पहाडी सडक उदयपुर र सिरहा १ र मधेश प्रदेश	२०७८/०८/२६	
	११	नोबल अस्पताल विराटनगर २०० शय्या मोरङ्ग प्रदेश नम्वर १	२०७८/०८/२९	
पुस	१२	सैनामैना नगरपालिकाको ठोस फोहोरमैला व्यवस्थापन रुपन्देही लुम्बिनी	२०७८/०९/०१	६

	१३	बेनी कालीगण्डकी जलविद्युत आयोजना (५०.५३ मे.वा.) पर्वत र म्याग्दी गण्डकी	२०७८/०९/०५	
	१४	लामिरह बहुउद्देशिय आयोजना लुम्बिनी	२०७८/०९/०९	
	१५	**Laying optical fiber and wireless hybrid network in solukhumbu province No.1**	२०७८/०९/०९	
	१६	सर्वोत्तम स्टील्स पर्सा मधेश प्रदेश	२०७८/०९/०९	
	१७	तल्लो अरुण जलविद्युत (४७४.२५ मे.वा.) संखुवासभा र भोजपुर प्रदेश नम्वर १	२०७८/०९/२०	
माघ	१८	गोकर्ण फरेष्ट रिसोर्ट काठमाडौं बागमती	२०७८/१०/२५	१
फाल्गुन	१९	सिद्धार्थ इन्टरनेशनल होटल	२०७८/११/२९	१
चैत्र	२०	तारागाउँ रिजेन्सी होटल काठमाडौं बागमती	२०७८/१२/१३	८
	२१	मन्त्री निवास तथा प्रदेश प्रमुखहरुको सम्पर्क कार्यालय ललितपुर बागमती	२०७८/१२/०१	
	२२	रिवालखोला साना जलविद्युत आयोजना (९९८ कि.वा.) सिन्धुपाल्चोक बागमती	२०७८/१२/०२	
	२३	तिप्ल्याङ्ग कालीगण्डकी जलविद्युत आयोजना (५८ मे.वा.) म्याग्दी गण्डकी	२०७८/१२/०६	
	२४	गोदावरी बहुउद्देशिय रंगशाला आयोजना ललितपुर बागमती	२०७८/१२/०६	
	२५	स्काई वाक टावर काठमाडौं बागमती	२०७८/१२/०७	
	२६	सि.एम.सि. मेडिकल कलेज चितवन बागमती	२०७८/१२/०७	
	२७	बलेफीखोला जलविद्युत आयोजना (४० मे.वा.) सिन्धुपाल्चोक बागमती	२०७८/१२/२३	
वैशाख	२८	अप्पर अरुण पहुँच मार्ग प्रदेश नम्वर १	२०७९/०१/०५	३
	२९	चैनपुर सेती (२१० मे.वा.) जलविद्युत आयोजना बझाङ्ग सुदुरपश्चिम	२०७९/०१/०७	
	३०	रामपुर क्याम्पस भौतिक पूर्वाधार निर्माण चितवन बागमती	२०७९/०१/१५	
असार	३१	कुमरोज-कटहर-भण्डारा-पिप्ले सडक	२०७९/०३/०३	१९
	३२	सैलौली-खैरहनी-सौराहा सडक	२०७९/०३/०३	
	३३	नेपाल प्रशासनिक प्रशिक्षण प्रतिष्ठान आवासिय तालिम केन्द्र काभ्रे बागमती	२०७९/०३/०३	
	३४	मुगईखोला पुल चितवन बागमती	२०७९/०३/०५	

	३५	बगईखोला पुल चितवन बागमती	२०७९/०३/०५	
	३६	रियुखोला पुल चितवन बागमती	२०७९/०३/०५	
	३७	आँधीखोला जलविद्युत आयोजना (१८० मे.वा.) स्याङ्गजा र पाल्पा गण्डकी/लुम्बिनी	२०७९/०३/०५	
	३८	रोल्वालिङ्गखोला साना जलविद्युत आयोजना दोलखा बागमती	२०७९/०३/०५	
	३९	द ओवराय काठमाडौं होटल (१६० शय्या) काठमाडौं बागमती	२०७९/०३/०६	
	४०	होटल शहेन्सा (१८० शय्या) काठमाडौं बागमती	२०७९/०३/०६	
	४१	होटल लालचन (२०० शय्या) काठमाडौं बागमती	२०७९/०३/०६	
	४२	होटल रोयल सिङ्गी (१५० शय्या) काठमाडौं बागमती	२०७९/०३/०६	
	४३	मार्स हस्पिटालिटी होटल	२०७९/०३/०६	
	४४	नौमुरे बहुउद्देशिय आयोजना लुम्बिनी	२०७९/०३/१०	
	४५	सेतीनदी-६ जलाशययुक्त (३०९ मे.वा.) जलविद्युत आयोजना डोटी अछाम सुदुरपश्चिम	२०७९/०३/१०	
	४६	देवघाट ट्रिज पुल	२०७९/०३/१३	
	४७	जालपादेवी केबुलकार कैलाली सुदुरपश्चिम	२०७९/०३/१९	
	४८	अप्परमादी-० खोला (४३ मे.वा.) जलविद्युत आयोजना कास्की गण्डकी	२०७९/०३/२०	
	४९	लुम्बिनी प्रदेश सरुवारोग अस्पताल ५० शय्या कपिलवस्तु लुम्बिनी	२०७९/०३/२३	

पूरक वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन कुल जम्मा- ६

१.जलविद्युत तथा सिँचाइ आयोजना-५

महिना	क्र.सं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
पुस	१	अप्पर मर्स्याङ्गदी-२ ३२७ मे.वा.	२०७८/०९/०९
फागुन	२	प्रगन्ना बडकापथ सिँचाइ आयोजना	२०७८/११/०२
चैत्र	३	दुधकोशी-२ जलेश्वर जलविद्युत	२०७८/१२/२६
जेठ	४	साँगुखोला जलविद्युत २० मे.वा.	२०७९/०२/०९

आषाढ	५	तल्लो मनाङ्ग-मर्स्याङ्गदी १३९.२ मे.वा.	२०७९/०३/१७

२.विमानस्थल-१

महिना	क्र.सं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
जेठ	६	पोखरा अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल आयोजना	२०७९/०२/१६

Updated EMP approved projects of F.Y. 2078/079: **कुल जम्मा ८**

१.जलविद्युत तथा प्रशारण लाईन-जम्मा ६

१. सोलुखोला (दुधकोशी) जलविद्युत आयोजना (८६ मे.वा.), सोलखुम्बु, प्रदेश नं. १, ०७८।०४।१३

२. हेटौडा-वर्दघाट २२० के.भी. प्रसारण लाईन आयोजना मिति २०७८/१०/१३

३.कोहलपुर-सुर्खेत १३२ के.भी.प्रसारण लाईन आयोजना मिति २०७८/११/२२

४.निलगिरीखोला जलविद्युत आयोजना ३८ मे.वा. २०७९/०१/१५

५. कालीगण्डकी करीडोर (न्यु बुटवल — बर्दघाट) प्रसारण लाईन २०७९/०१/०७

६. बर्घाट-सर्दी १३२ के.भी. विद्युत प्रसारण लाईन आयोजना-२०७९/०३/०५

२. अन्य-जम्मा २

१.बन्चरेडाँडा ल्याण्डफिल साईट आयोजना मिति २०७८/१२/०१

२.पाँचखाल विशेष आर्थिक क्षेत्र आयोजना-२०७९/०३/०५

वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारीका लागि क्षेत्र निर्धारण प्रतिवेदन तथा कार्यसूची स्वीकृत कूल जम्माः-५२

जलविद्युत तथा सिँचाइ आयोजना-जम्मा २२

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	फुकोट कर्णाली अर्ध जलाशाययुक्त जलविद्युत आयोजना (४८० मे.वा.), कर्णाली प्रदेश	२०७८/०८/०८
२	बेतन कर्णाली अर्ध जलाशाययुक्त जलविद्युत आयोजना (४३९ मे.वा.), सुर्खेत-कर्णाली प्रदेश र अछाम-सुदुरपश्चिम प्रदेश	२०७८/०८/०८
३	जगदुल्ला अर्धजलाशाययुक्त जलविद्युत आयोजना (१०६ मे.वा.), डोल्पा, कर्णाली प्रदेश	२०७८/०८/०८
४	लम्की शाखा नहर विस्तार आयोजना, लम्कीचुहा, कैलाली, सुदुरपश्चिम प्रदेश	२०७८/०८/२६
५	पथरिया कान्द्रा विस्तार नहर, कैलाली, सुदुरपश्चिम प्रदेश	२०७८/०८/२७
६	कर्णाली नदी नियन्त्रण कार्य, बर्दिया र कैलाली लुम्बिनी तथा सुदुरपश्चिम प्रदेश	२०७८/०८/२७
७	होङ्गुखोला ज.वि.आ.२८.९ मे.वा.	२०७८/०९/०१
८	अप्परमादी -० ज.वि.आ. कास्की गण्डकी	२०७८/०९/०५
९	भुरुण्डीखोला ज.वि.आ. कास्की गण्डकी	२०७८/०९/०५
१०	अप्पर ब्रहम्याणी जलविद्युत आयोजना १५.१५ मे.वा.	२०७८/१०/०६
११	छुजुङ्गखोला ज.वि.आ.६३ मे.वा.	२०७८/१२/०२

१२	किमाथांका अरुण ज.वि.आ. ४५० मे.वा.	२०७८/१२/२४
१३	माथिल्लो संखुवाखोला ज.वि.आ. ४० मे.वा.	२०७८/१२/२१
१४	तमोरखोला ज.वि.आ. ४३ मे.वा.	२०७८/१२/१७
१५	तातोपानी खोला ज.वि.आ. २६ मे.वा.	२०७८/१२/२१
१६	यारूखोला अर्धजलशाय ज.वि.आ. ३०.५९ मे.वा.	२०७८/१२/२१
१७	बझाङ्ग माथिल्लो सेती ज.वि.आ. २१६ मे.वा.	२०७८/१२/११
१८	छिलुङ्गखोला ज.वि.आ. ४३.२ मे.वा.	२०७८/१२/२१
१९	माथिल्लो तमोर ए जलविद्युत आयोजना	२०७९/०२/२५
२०	कोखाजोर जलाशययुक्त ज.वि.आ.	२०७९/०३/०३
२१	अपर चमेलिया जलविद्युत आयोजना(४६.२२ मे.वा.)	२०७९/०३/०३
२२	सेतीनदी-३ जलविद्युत आयोजना	२०७९/०३/१७

सडक आयोजना-१०

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	Upgrading/New Construction of of Malekhu-Lothar Road Section (39.846km), Dhading and Chitwan, Bagmati Province	२०७८/०८/२४
२	Upgrading/New Construciton of Mugling-Aanbukhaireni Road Section (9.384km), Chitwan, Gorkha, Tanahu. Bagmati and Gandaki Province	२०७८/०८/२४
३	लाशिक्याप धो सडक खण्ड (३७.५ कि.मी.) स्तरोन्नति तथा नयाँ सडक निर्माण,डोल्पा, कर्णाली प्रदेश	२०७८/०८/२७
४	दुनै लाशिक्याप सडक खण्ड (१७.५ कि.मी.) स्तरोन्नति, डोल्पा, कर्णाली प्रदेश	२०७८/०८/२७
५	लुम्बिनी रारा सडकको रुकुम-जाजरकोट खण्ड कर्णाली प्रदेश	२०७८/०९/०२
६	गौरिटार-तुर्माखाँद-चिसापानी सडक सुदुरपश्चिम	२०७८/०९/०५
७	विप्लाटे-(मोलुङ-एकवार) हर्कपुर सडक ६४.९१५ कि.मी. ओखलढुङ्गा प्रदेश नम्वर १	२०७८/११/०१
८	बुटवल-पोखरा सडक स्तरोन्नती गण्डकी तथा लुम्विनी प्रदेश	२०७८/१२/०२
९	कल्याणगढ-छाप्रे-दोबाटा-रेक्सा-धनरानस-बेनी सडक १०२.१३३ कि.मि. कर्णाली प्रदेश	२०७९/०३/०५
१०	काँकडभित्ता-लौकही सडक स्तरोन्नती प्रदेश नम्वर १	२०७९/०३/१६

भवन, विमानस्थल फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा उद्योग आयोजना-९

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	*नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्, कैलाली, सुदूरपश्चिम प्रदेश*	२०७८/०८/२०

२	*कफी विकास केन्द्र, गुल्मी, लुम्बिनी प्रदेश*	२०७८/०८/२०
३	सेन्ट्रल मल विराटनगर प्रदेश नम्वर १	२०७८/०८/२७
४	एकिकृत फोहोर व्यवस्थापन केन्द्र धनगढी	२०७८/१०/२४
५	दोधारा चाँदनी सुख्खा वन्दरगाह	२०७८/१२/०२
६	गोर्खा इको रेड ब्रिक्स	२०७८/१२/०२
७	चुहानडाँडा विमानस्थल	२०७८/१२/०२
८	मुलपानी क्रिकेट ऐकेडेमी	२०७८/१२/०७
९	हरैया विशेष आर्थिक क्षेत्र	२०७९/०३/०३

होटल तथा केबुलकार आयोजना-७

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	जालपादेवी केबलकार आयोजना, लम्कीचुहा न.पा., मोहन्याल गा.पा., कैलाली, सुदुरपश्चिम प्रदेश	२०७८/०७/११
२	होटल समिट	२०७८/१२/०१
३	होटल क्लव हिमालय	२०७८/१२/०२
४	होटल बुद्धस्टार	२०७८/१२/०२
५	गोपिकृष्ण सेन्ट्रल होटल	२०७८/१२/०६
६	इन्टरनेशनल हिमालय हस्पिटालिटी होटल	२०७९/०२/०९
७	सिक्लेश-अन्नपूर्ण केबुलकार ६.४१६ कि.मि.	२०७९/०३/२०

अस्पताल आयोजना-४

सि.नं.	आयोजनाको नाम	स्वीकृत मिति
१	नेपाल ए.पि.एफ. अस्पताल काठमाडौं, बागमती प्रदेश	२०७८/०८/२९
२	काठमाडौं इन्टरनेशनल अस्पताल ३०० शय्या., काठमाडौं, बागमती प्रदेश	२०७९/०१/१२७
३	धुलिखेल अस्पताल ट्रमा एण्ड इमरजेन्सी सेन्टर काभ्रे बागमती प्रदेश	२०७९/०२/०९
४	रवीन्द्र मेमोरियल अस्पताल धनुषा मधेश प्रदेश	२०७९/०३/१३

पूरक वातावरणीय अध्ययन सहमती जलविद्युत तथा प्रसारण लाईन क्षेत्र-४

क्र.सं.	आयोजनाको नाम	सहमती प्रदान मिति
१	तल्लो अरुण जलविद्युत आयोजना- ४७४.२५ मे.वा.	२०७९/०१/११

२	सान्जेनखोला जलविद्युत आयोजना ७८ मे.वा.	२०७९/०२/११
३	तल्लो खारेखोला ज.वि.आ. प्रसारण लाईन	२०७९/०३/१३
४	इसुवाखोला PROR जलविद्युत आयोजना ३७.७ बाट ४०.१ मे.वा.	२०७९/०३/२७

श्रोत; वातावरण तथा जैविक विविधता महाशाखा, वन तथा वातावरण मन्त्रालय,२०७९

अनुसूची ६ : आ.व. २०७८/०७९ को वेरुजु फछ्यौंटको विवरण

आ.व. २०७८/०७९ मा मन्त्रालय र अन्तरगतका निकायहरुको वेरुजु फछ्यौंटको विवरण

रु. हजारमा

क्र.सं.	विवरण	जम्मा बेरुजु	जम्मा फछ्यौंट	प्रतिशत	बाँकी बेरुजु
१	वन तथा भू संरक्षण मन्त्रालय	३३७३०१	१०९४	०.३२	३३६२०७
२	वन भू संरक्षण विभाग	५९६६५७	१३२८०	२.२३	५८३३७७
३	राष्ट्रिय निकुन्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग	४२८६७०	६०९००	१४.२१	३६७७७०
४	वनस्पति विभाग	१०५२९	३९२९	३७.३२	६६००
५	वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र	१२५१	८६९	६९.४६	३८२
६	वातावरण विभाग	२३८७	११२	४.६९	२२७५
७	५ क्षेत्रीय वन निर्देशनालयहरु	१७६०	११२५	६३.९२	६३५
८	तराई तथा शिवालिकको लागि क्षेत्रीय सहयोग ईकाई	१७८	०	०.००	१७८
९	रेड कार्यान्वयन केन्द्र	१४७३९	७३९५	५०.१७	७३४४
१०	राष्ट्रपति चुरे संरक्षण कार्यक्रम	७०२२	०	०.००	७०२२
११	पहाडी साना किसानका लागि अनूकुलन आयोजना	६८६७०	९५१३	१३.८५	५९१५७
जम्मा		१०२४५६४	१२२५९	१२.२३	८९९३०५

श्रोत; आर्थिक प्रशासन शाखा, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, २०७९

आ.व. २०७८/०७९ मा संस्थान/समिति/कोष तर्फको वेरुजु फछ्यौंटको विवरण

रु. हजारमा

क्र.सं.	विवरण	जम्मा बेरुजु	जम्मा फछ्यौंट	प्रतिशत	बाँकी बेरुजु
१	वन पैदावार विकास समिति	४६	०	०.००	४६
२	राष्ट्रिय प्रकति संरक्षण कोष	११७६५१	१३२५३	११.२६	१०४३९८
३	नेपाल रोजिन एण्ड टर्पेनटाइन	२६९१	०	०.००	२६९१
४	नेपाल वन निगम	१३०५९	०	०.००	१३०५९
५	जडिबुटी उत्पादन तथा प्रशोधन कम्पनि लिमिटेड	१७७	०	०.००	१७७
६	वन पैदावार आपूर्ति समिति	४००१७	९९८	२.४९	३९०१९
७	राष्ट्रप्रति चुरे तराइ मधेश सरक्षण विकास समिती	६७१७३	१२९०९	१९.२२	५४२६४
८	राष्ट्रिय ताल संरक्षण विकास समिति	२७९	०	०.००	२७९
जम्मा		**२४१०९३**	**२७१६०**	**११.२७**	**२१३९३३**

श्रोत; आर्थिक प्रशासन शाखा, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, २०७९

अनुसूची ७: आ.ब. २०७८/७९ को अन्त्य सम्ममा वनहरुको विवरण

क्र.सं.	वनको प्रकार	संख्या	क्षेत्रफल (हे.)
१	सामुदायिक वन	२३६०१	२५०८३२६
२	साझेदारी वन	३१	७५६१४
३	कबुलियति वन	७७१८	४४२५८
४	वन संरक्षण क्षेत्र	१०	१९२०२७
५	धार्मिक वन	१८५	२८९४.४६
६	निजी वन	५४६०	४४५१

श्रोतः - वन तथा भू संरक्षण विभाग, २०७९

अनुसूची ८: आ.व. २०७८/७९ को अन्त्य सम्ममा संरक्षित क्षेत्रहरुको विवरण

सि नं.	विवरण	संख्या	क्षेत्रफल
१	राष्ट्रिय निकुञ्जको संख्या	१२	११८०६.०२ वर्ग कि.मि
२	वन्यजन्तु आरक्षको संख्या	१	१७५ वर्ग कि.मि
३	शिकार आरक्षको संख्या	१	१३२५ वर्ग कि.मि
४	संरक्षण क्षेत्रको संख्या	६	१५४२५.९५ वर्ग कि.मि
५	मध्यवर्ती क्षेत्रको संख्या	१३	५६८७.७८ वर्ग कि.मि
६	संरक्षित क्षेत्रको संख्या	२०	३४४१९.७५ वर्ग कि.मि
७	प्राणी उद्यान	२	६७०.१६५ हेक्टर
८	मध्यवर्ती सामुदायिक वनको संख्या	९५६	२१५७३८.६९ हेक्टर
९	मध्यवर्ती कवुलियती वनको संख्या	५४	२३०.६४ हेक्टर
१०	रामसार सूचीमा सूचीकृत सिमसार क्षेत्रको संख्या	१०	६०५६१ हेक्टर
११	संरक्षण योजना तयार गरी सोही अनुरुप संरक्षण भै रहेका वन्यजन्तु प्रजाति	गैंडा, हिउँचितुवा, खरमयुर, बाघ, रेडपाण्डा, सालक, हात्ती, फिजेन्ट, घडियाल गोही, गिद्द, सारस, सौंस, कस्तुरी मृग, अर्ना, गौर र लटेकोसेरो ।	

श्रोत: राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, २०७८

अनुसूची ९: केही वन्यजन्तु प्रजातिहरुको संख्यात्मक विवरण

क.सं	वन्यजन्तुको नाम	अंग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम	संख्या	श्रोत
१	बाघ	Royal Bengal Tiger	*Panthera tigris tigris*	३५५	DNPWC (survey)
२	गैंडा	One horned Rhino	*Rhinocerus unicornis*	७५२	
३	हात्ति	Asian Elephant	*Elephus maximus*	१००-१७०	www.eleaid.com/country-profiles/elephants-nepal/
४	अर्ना	Wild buffalo	*Bubalus arnee*	४९८	2075 count
५	बाह्रसिंगा	Swamp deer	*Cervus duvaucelii*	२३५५	DNPWC
६	गौर	Gaur	*Bos gaurus*	५५२	DNPWC
७	हाब्रे	Red Panda	*Ailurus fulgens*	३१७-५८२	Jnwali et al 2011
८	कृष्णसार	Black buck	*Antilope cervicarpa*	३७५	DNPWC
९	घडीयाल	Gharial	*Gavialis gangetics*	१९८	Gharial Conservation Action Plan

श्रोत: राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, २०७९

अनुसूची १०: संरक्षित क्षेत्र व्यवस्थापन योजनाहरुको विवरण

क्र.सं.	संरक्षित क्षेत्रको नाम	अवधि	स्वीकृत मिति (सन्)	निर्णयस्तर	कैफियत
१	चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१८-२०२२	२०१८/११/११	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
२	सगरमाथा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१६-२०२०	२०१६/४/५	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
३	शे-फोक्सुण्डो राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१८-२०२२	२०१८/१०/३०	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
४	मकालु वरुण राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१९-२०२४	२०१९/७/२४	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
५	रारा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०२०-२०२४	२०१९/१२/१८	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
६	खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०२०-२०२४	२०२०/१/९	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
७	लामटाङ्ग राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१८-२०२२	२०१७/१२ /२२	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
८	शिवपुरी नागार्जुन राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१७-२०२२	२०१७/१२/२८	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
९	बर्दिया राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१६-२०२०	२०१५/११/२	सचिवस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
१०	बाँके राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१८-२०२३	२०१८/९/९	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
११	कोशीटप्पू वन्यजन्तु आरक्ष	२०१८-२०२३	२०१८/६/३	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
१२	पर्सा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१८-२०२३	२०१८/७/१५	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
१३	शुक्लाफाँटा राष्ट्रिय निकुञ्ज	२०१७-२०२१	२०१७/७/१६	मा.राज्य मन्त्रीस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
१४	अन्नपूर्ण संरक्षण क्षेत्र	२०१७-२०२१	२०१६/१२/२८	विभागस्तर	राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोषले व्यवस्थापन गर्दै आएको र व्यवस्थापन योजना बन्ने क्रममा रहेको ।
१५	अपिनाम्पा संरक्षण क्षेत्र	२०१५-२०१९	२०१५/६/२०	सचिवस्तर	नयाँ पेश भएको स्वीकृत हुन बाँकी रहेको ।
१६	कञ्चनजङ्घा संरक्षण क्षेत्र	२०२०-२०२४	२०२०/७/१९	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
१७	मनास्लु संरक्षण क्षेत्र	२०२०-२०२४	२०२०/६/१७	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
१८	कृष्णसार संरक्षण क्षेत्र	२०१७-२०२२	२०१७/१२/८	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।
१९	गौरीशंकर संरक्षण क्षेत्र	२०२२-२०२७	२०२२/८/२९	संचालक समिति	व्यवस्थापन योजना स्वीकृत भएको र IEE को तयारी भइरहेको ।
२०	ढोरपाटन शिकार आरक्ष	२०१९-२०२४	२०१७/७/२४	विभागस्तर	कार्यान्वयनमा रहेको ।

श्रोत: राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, २०७८

अनुसूची ११: प्रजाति संरक्षण कार्य योजनाहरुको विवरण

क.सं.	प्रजातिको नाम	अंग्रेजी नाम	वैज्ञानिक नाम	कार्य योजनाको अवधी	स्वीकृत मिति
१	बाघ	Tiger	*Panthera tigris*	२०१६-२०२०	२०१६
२	गैंडा	Rhino	*Rhinocerous unicornis*	२०१७-२०२१	२०१७
३	हात्ती	Red Panda	*Elephas maximus*	२००९-२०१८	२००९
४	सालक	Pangolin	*Manis pantadactyla*	२०१८-२०२२	२०१८
५	हिउँ चितुवा	Snow Leopard	*Panthera uncia*	२०१७-२०२१	२०१७
६	गिद्ध	Vulture		२०१५-२०१९	२०१५
७	खरमजुर	Bengal Florican	*Houbaropsis bengalensis*	२०१६-२०२०	२०१६
८	घडियाल	Gharial	*Gavialis gangetica*	२०१८-२०२२	२०१८
९	हाब्रे	Red Panda	*Ailurus fulgens*	२०१९-२०२३	२०१८
१०	फिजेन्ट	Pheasant		२०१९-२०२३	२०१९
११	सोंस	Dolphin	*Platanista gangetica*	२०२१-२०२५	२०२०
१२	कस्तुरी मृग	Musk Deer	*Moschus chrysogaster*	२०२१-२०२५	२०२०
१३	सारस	Sarus Crane	*Grus antigone*	२०२१-२०२५	२०२०
१४	लाटो कोसेरो	Owl		२०२०-२०२९	२०२०
१५	अर्ना	Wild Water Buffalo	*Bubalus arnee*	२०२०-२०२४	२०२०
१६	गौरीगाई	Bison	*Bos gaurus*	२०२०-२०२४	२०२०
१७	कृष्णसार	blackbuck	*Antlope cervicapra*	२०१६-२०२०	२०१६
१८	भालु	Ursus arctos	*Himalyan Brown Bear*	२०२०-२०३०	२०२०

श्रोत: राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, २०७८, वनस्पति विभाग २०७८ वन तथा भू-संरक्षण विभाग २०७८